

Izloja — Izvzemli ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega Stev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopolis se ne vračajo. — Glavni urednik odgovorni urednik Stefan Godina. — Lastnik tiskarna Edinost. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 7.—, pol leta L 32.— in cel let L 60.—. — Telefon uredništva in uprave Stev. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 stotink, oz. zahtev, poslanih na vabilu po L 1.—, oglasi današnja zasedanja po L 2.—. — Mail oglasi po 20 stotink. Beseda, najmanj po L 2.—. Oglasi naročnice in reklamacije se pošiljajo izdruženo naravnost v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega Stev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

„Glej, ta je postavljen v padec in v vstajenje mnogim v Izraelu“

Preteklo je 1922 let, kar se je rodil v daljni vasi vzhodnega rimskega cesarstva največji duh vesoljnega človeštva. Njegova oseba je razdelila svetovno zgodovino na dva dela in prevrnila vse duševne vrednote človeštva. Njegove besede, izgovorjene pred 19 stoletji med prostim ljudstvom njegove rodne zemlje, obstajajo danes v vseh delih sveta, živijo med vsemi narodi in ljudstvi zemlje. Njegovo ime izgovarja, njega se spominja, v njem govori 500 milijonov ljudi. Silovitejša vpliva ni imel nihče na ljudi in ga ne bo imel nikdar. Kje je tisti, ki bi živel in govoril milijonskim množicam devetsto let po svoji smrti? Kje je tisti, oblihar imenu bi trepetala notranost ljudstev vseh jezikov po dveh tisočletjih? Iz sloveka, ki je prebival 33 let na zemlji, niso žuboreli še nikdar taki studenci življenja in moči. Ta mož, ki je Kristus, se je rodil med najnižjimi stanov svojega dežela. Njegov rednik je bil delavec, on sam je živel od dela svojih rok. Bil je ubog mizar in nič drugega. Roke, s katerimi je blagoslovil reveže, razsvetljal slepce, klical k življenju mrtlice, so se potile od dela in vihtele rokodelsko orodje. Med tistimi, ki so najnižji, najbolj revni, najbolj zapuščen, si je izbral domovanje. Poslan je pač bil, da naznanja evangelij pobelem, da oznanja »sužnjem osvobodjenje in ujetnikom svobodo.« Jaz sem črv, ne pa človek! Ljudem sem v zasmehovanje in začetevanje. »Prezirajo ga in je najnižji med ljudmi. Moč trpljenja, ki pozna trpljenje. Rečno, naše bolečine je vzel nase in je nosil naše trpljenje.« Dal sem svoje telo onim, ki so me tepili, in nisem skrival obličja tistim, ki so me zasmehovali in pljuvali. Čakal sem, da stopi k meni v moji žalosti, pa ga ni bilo, da mi nudi tolažbo, pa ga nisem našel. Kristus, ki se je rodil v hlevu, ni na strani tlačiteljev, temveč tlačence, ni s sitimi in skopimi, temveč z lačnimi in bednimi. Reveži in zatiranci ga blagoslovljajo in vanj verujejo. Kristus je branitelj razkropljenega in stiskanega

ljudstva, je voditelj šibkih, zaščitnik preziranih, zagovornik malih, ki jočejo pod nogami oblastnikov. Kristus je povzdignil do dostojanstva vse preganjane in izkoriščane, jih osvobodil vsega strahu, jim vliil zavest pravice. Kristusove besede, veljavne tudi za narode, so največja moralna sila, najsilovitejša notranja opora vsem zapostavljenim in zapuščenim narodom. Odprl jim je neizčrpne studence moralnih moči, v katerih lahko obnavljajo in krepijo svoje odporne sile. Nobena stiska in nobena nesreča jim ne more odvzeti pravne svetlosti, ki je temelj in predpogoj uspešnih bojev. Take narode lahko strejo nasprotniki v cestni prah, prihodnji rod se bo prenovil, ljudje zopet dvignili in brez strahu nadaljeval svojo pot. Čim številnejši so porazi, čim težji udarci, tem bolj se pne žilavost in notranja sila teh plemen. Ni je oblasti na svetu, ki bi jih mogla vpogniti. V svoji moralni nezlomljivosti se kosajo z najbogatejšimi, najštevilnejšimi narodi. Kakor trden stolp stoji sredi viharjev in se ne poderejo. Tako ljudstva ojeklenijo v življenjskem boju tako, da zrejo velikim narodom mirno v oči. Zavedajo se, da so enakovredni, ker so se osvobodili za vselej od števila. Strah, negotovost, omahovanje se razprši, mir se razlije v vse delovanje ljudstva, ki ve, da je njegov obstanek zidan na skalo, ki se ne zruši. Kljub najbolj divjim viharjem vzide med narodom »polnost miru«, ki je zaklad vse moči in vseh uspehov. Tudi za male, svoj obstanek branče narode, velja pozdrav božične noči: »Čast Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, kateri so dobre volje.« Slovensko ljudstvo bo hodilo morda še dolgo skozi puščavo, njegova pota bodo mrčna in nevarnosti bodo nanj prežale. Vendar ga nobena zla sreča, nobena stiska ne more zlomiti, če bo v njem moralna moč in mir, ki je bil oznanjen po Kristusu. »Pred vas sem postavil življenje in smrt, izberite si torej življenje za se in svoj zarod.«

Jugoslavija

Albanci ne spoštujejo mej nevtralne cone BELGRAD, 24. Presbriroju poročajo od meje: Albanska vlada ne spoštuje mej nevtralne cone, ki jih je odredila veleposlaniška konferenca. Njene čete so zasedle v nevtralni coni zapadno od Skadra črto Muridan-Zogaj, severovzhodno so tudi zasedle obalo Hodskega blata, potem pa obmejno črto od tega kraja do postojanke Suke zar.

Čehoslovaška

Madžari ne spoštujejo mirovnih pogojev PRAGA, 24. »Narodni Listy« javljajo, da so madžarske oborožene tolpe napadle dne 20. t. m. postajo Kalsa pri Kobilah. En čehoslovski uradnik je bil ubit. Vsled madžarskih napadov na čehoslovaške obmejne straže so slovaški poslanci poslali ministrskemu predsedniku nujno interpelacijo. V interpelaciji se naštevajo žrtve med čehoslovaškim uradništvom. Poslanci zahtevajo, naj se ukrene strogi ukrepi proti temu kršenju mednarodnega prava in naj se zahteva zadoščenje.

Česko-avstrijski dogovor naznanjen Zvezi narodov.

ZENEVA, 24. Beneš, čehoslovaški ministrski predsednik, je obvestil tajnika Zveze narodov, da je čehoslovaška vlada sklenila političen dogovor z avstrijsko republiko.

Poljska

Nemško-poljska pogajanja zaradi Gornje Šlezije.

ZENEVA, 24. Kalendar, ki vodi nemško-poljska pogajanja, bo odpotoval dne 2. januarja v Gornjo Šlezijo.

Italija

Casnikarji pri Bonomiju

RIM, 24. Včeraj je ministrski predsednik Bonomi sprejel posl. Barzilaia, predsednika italijanske novinarske zveze in zastopnike zveznega upravnega odbora. Zastopniki novinarjev so predložili in poslušali ministrskemu predsedniku resolucijo, odobreno na zadnji zvezni seji. Gre za svobodo tiska, za tiskovne urade v inozemstvu in za nedeljski počitek pri listih. Ministrski predsednik je poročal o vladnih ukrepih za zaščito listov. Obljubil je, da bo ostal v stiku z casnikarsko zvezo. Obljubil je tudi, da bo poskrbel za strogo izvrševanje zakona o nedeljskem počitku pri listih.

Samolastno imenovanje članov izrednega deželnega odbora na Tirolskem

Agencija »Stefani« javlja iz Tridenta z dne 23. t. m.: Jutri bo otvoril senator Ceredaro, civilni komisar za Tridentinsko Benetico, izredni deželni odbor, ki bo posloval do deželnozbornih volitev. Izredni deželni odbor je sestavljen od 6 članov pod predsedništvom senatorja Congija, izrednega deželnega komisarja. Štirje teh 6 članov so Tridentinci, dva pa Nemci. Izbrani so med imeni v listih, predloženih od raznih domačih strank. »Deutscher Verband« je bil predložil tri kandidate, dva klerikalca in enega liberalca, toda samo eden je bil imenovan za člana iz-

rednega deželnega odbora, in sicer župan Granel, liberalca. Župan Granel je mož zelo spravljivega mišljenja in pristaš pomirjenja med nemškimi in italijanskim ljudstvom. »Deutscher Verband« je protestiral pri rimski vladi zaradi tega imenovanja, in sicer zaradi tega, ker je nemška zveza želela, da bi na njegovo mesto prišel asessor iz iste občine, neki Hartmann, ki je znan zaradi svojega sovražnega razpoloženja proti italijanski državi. Ob priliki kraljevega obiska je bil Hartmann po ukaz »Deutscher Verbanda« odšel iz občine.

Poročilo agencije »Stefani« je samo ob sebi tako jasno priča, da se na Tirolskem tako samolastno postopa z Nemci, kakor v Julijski Krajini z Jugoslovani, da bi bilo vsako poudarjanje tega dejstva odveč. Naše mnenje je, da si vlada ne dela časti, ko celo potome uradne agencije naznanja svetu, kako spoštuje tuje rodno ljudstvo, ki je priklopljeno italijanski državi.

Anglija

Rathenau in Simons zapustila London LONDON, 24. Dr. Rathenau in dr. Simons ta zapustila včeraj popoldne London in odpotovala v Nemčijo. Tudi Fischer je zapustil London.

Pogajanja Lloyd Georgea s finančniki in trgovci.

LONDON, 24. Lloyd George se je pogajal včeraj s finančniki in trgovci Chamberlain, Sir Robert Horne in Sir Worthington Evans so se udeležili konference. Razpravljalo se je o gospodarskem položaju v Evropi in o ukrepih za izboljšanje tega položaja.

Lloyd George ostane za božične praznike bržkone v Londonu in bo nadaljeval začeto razpravo.

Vstaja v Egiptu. — Angleška mornarica na poti v Egipt.

LONDON, 24. Listi javljajo iz Kaira: Tekom včerajšnjih izredov so naredili demonstranti veliko škodo. Angleška oblastva so prevzela vse urade v mestu in so odločena, da bodo na najbolj radikalna načina potlačila nered. Angleška policija in egiptovski ter angleški vojaški oddelki krojijo po mestu, da razpršijo vsako zborovanje. Na deželi je prišlo do izredov v Tantauh. Drugod vlada mir. Štirje pristasi Zagleul pashe se niso hoteli pokoriti ukazu, da naj se povrne v svoje vase. Drugi niso odgovorili in se ne ve, kje se sedaj nahajajo.

Angleška lahka križarka v Malči »Ceres« in torpedovka »Clematis« sta dobili ukaz, da odplujeta v Egipt. Druge vojaške ladje so dobile ukaz, naj bodo pripravljene na odhod.

Amerika

Washingtonska konferenca. — Upravičeno podvornikov. — Francija prodrla s svojimi zahtevami?

LONDON, 24. Agencija »Havas« javlja iz Washingtona: Francoska delegacija je predlagala pomorskomu odboru, da naj bi dovolila vsem državam 90 tisoč ton podmorskih čolnov. Vendar pa ni Francija doslej predložila nobene formalne zahteve za tako tonazo. Mnogo 90 tisoč tonelaz je množina, ki jo je predlagal Hughes za Zedinjene države in Anglijo. Odbor ni sklenil nič v tem oziru in je odložil svoje seje na soboto zjutraj.

PARIZ, 24. Agencija »Havas« javlja iz Washingtona: Zdi se, da se je položaj, v kolikor gre za francoske zahteve, obrnil na boljše. Navodila, prišla iz Pariza, potrjujejo, da je bila francoska delegacija zavzela povsem pravilno stališče. Po raznih informacijah se zdi, da bo

Franciji dovoljena gradnja vojnih ladij in podvornikov, ki bo približala odgovarjajo njenim zahtevam. Anglija, ki se je izjavila proti gradbi podvornikov, je popolnoma osamljena s svojim stališčem, dočim se Francija strinja v glavnem z drugimi delegacijami.

Socialist Evgen Deba pomiloščen WASHINGTON, 24. Predsednik Harding je pomiloštil socialističnega Evgena Deba, ki je bil l. 1916. obsojen na 10 let zapor, ker se je uprl izvršitvi zakona o obvezni vojaški službi. Znano je, da je bil Deba pri zadnjih volitvah kandidat za predsednika Zedinjenih držav.

Nemčija

Von Jagow zbežal iz zapora PARIZ, 24. »Matin« javlja iz Amsterdam, da je von Kappov pristaš von Jagow, ki je bil obsojen na 5 let zapor, zbežal iz trdnjave, v kateri je bil zaprt in ušel čez nizozemsko mejo.

Otvoritvena seja goriškega dež. odbora

Izredni deželni odbor za Goriško-Gradišansko je prišel s svojim delovanjem. Začetku otvoritvene seje je prisostvoval kot zastopnik vlade nam. generalnega civilnega komisarja v Gorici. Predsednik izrednega odbora dr. Pettarin je v daljšem govoru zatrdil naloge odbora in poudarjal življenjski pomen avtonomije za goriško deželo. Pozival je Furlane in Slovence k složenemu delu. Saj »samo sinovine in iste zemlje, in vsak izmed nas imenuje v svojem jeziku našo grudo svojo mater in reditelico.« Obe plemeniti se morata ljubiti in podpirati »v skupnem trudu za isti človeški ideal.«

Naši zastopniki so pooblastili dr. Besednjaka, da je v njihovem imenu označil stališče naše skupine ter izjavil v slovenskem jeziku:

Smatramo za svojo dolžnost podati ob otvoritvi izrednega deželnega odbora za Goriško sledečo izjavo:

Sedem let je že prešlo, odkar je ljudstvu odvzeta možnost in pravica, da samo odločuje o upravi svoje dežele. Če je v letih svetovnega klanja prenehalo v naši deželi vse ustavno življenje, je naše ljudstvo doživelo v dobi miru še hujše in težje udarce. V času največjih ljudskih potreb se je ljudstvu odvzel njegov deželni zastopar, občine so se izročile izrednim komisarijem, vsa samouprava dežele se je premenila v kup razvalin. Ob povratku v domovino je našel kmet pokončano polje, požgano hišo, bil je brez orodja, brez živine, brez denarja, strašna stiska je tiščala k tlom vse delavne stanovce.

Delo obnovitve je bilo težavno in ogromno. Zgodil pa se je usodepolen dogodek: sklepali so o ljudstvu in njegovem gospodarstvu brez ljudstva, odločali o obnovi dežele brez zastopstva dežele, ukrepali o vzpostavitvi vasi brez zakonitega zastopa občinarijev. Škoda, ki je nastala iz tega protisocialnega postopanja vlade, nosijo na svojih plečih pred vsem revni, izkoriščani in gospodarsko tlačeni stanovci. Dvigamo v imenu revežev, v imenu vsega zapostavljenega naroda najodločnejši protest.

Po treh letih uradniškega gospodarstva nad našim ljudstvom, se je končno spravila v razpravo samouprava goriške dežele in danes se odprva od vlade imenovani de-

Pismo iz Jugoslavije

V Jugoslaviji smo imeli zadnje tedne vladno krizo. Izbruhnil je bil spor med dvema najjačjima parlamentarnima strankama med srbskimi radikalci in demokrati. Na zunaj izgleda, kakor da gre zgolj za portfelj notranjega ministrstva, ki ga je do sedaj upravljal prvi šef demokratske stranke Svetozar Pribičević. V resnici pa je to spor glede načela, kakšna naj bo notranja uprava in njen pravec napram Hrvatim in Slovincem. V radikalni stranki ste dve struji. Eno vodi stari Pašić, ki je za dosedanje radikalno-demokratsko koalicijsko vladno, toda pod pogojem, da se vodstvo notranje politike vzame iz rok osebi Svetozara Pribičevića, pa čeprav obdrži njegov portfelj demokratska stranka. On misli, da more pridobiti »Hrvaški blok« (Radičevce, Zajedničare, Frankovce ter Trumbićevsko skupino) na eni strani, Slovence, zlasti SLS in avtonomiste v obče pa na drugi strani z boljšanjo državno administracijo. Ker je stari Pašić tako krepko sodeloval pri ustvaritvi sedanje Vidovdanske ustave, je seveda proti njeni reviziji v smislu hrvaških in slovenskih avtonomističnih težev, ker se mu zdi prezgodnja. Drugo krilo radikalne stranke pa vodi Stojan Protić, ki stoji na stališču takojšnje ustavne revizije, katere naj prinese končni bratski sporazum med to državo tvorečimi tremi plemeni: Srbi, Hrvati in Slovenci. Ta struja je vsak dan močnejša, to pa zato, ker sedanji strogo centralistični upravni sistem ne zmaguje vseh poslov, ki jih je treba opraviti v vsaki novi državi, zlasti v težkih razmerah po dolgotrajnem bojevanju.

Radikalna stranka je imela pred dobrim tednom svoje glavno zborovanje, ki mu je predsedoval Pašić in tudi zmagal na njem s svojimi političnimi tezami. Vendar resolucije kongresa povedo glede notranje politike zelo malo pozitivnega. Očitno je stalni kongres pred spoznanjem, da jabolko ustavne revizije dozoreva, da pa se ni dozorelo do odločitve faze. Glede znanja

Avstrija

Sociolog Josip Popper Lynkens umrl DUNAJ, 24. Na Dunaju je umrl v starosti 89 let, filozof, fizik in sociolog Josip Popper Lynkens, eden največjih zastopnikov nemškega idealizma o miru med narodi.

Ogrska

Madžarska hvaležnost Italij. BUDIMPESTA, 24. Madžarsko časopisje poudarja v člankih o sopronskem plebiscitu s hvaležnostjo italijansko delovanje tekom pogajanj, ki so dovedla do benečanskega dogovora.

Amnestija za revolucionarce in komuniste na Madžarskem.

BUDIMPESTA, 24. Službeni list objavlja naredbo regenta, s katero se dovoljuje amnestija za krivce revolucionarnih in komunističnih dejanj.

Pozdravljamo zastopnike Furlanov in furlansko ljudstvo. S furlanskim ljudstvom hočemo skupno delati za avtonomijo skupne domovine. Avtonomija naše dežele je skupni cilj in skupna potreba obeh plemen.

Ko pošiljamo pozdrav furlanskemu delu dežele dvigamo obenem protest proti vladi, da hoče tudi to pot odločiti o ljudstvu in njegovi samoupravi brez ljudstva. Tlači nas zavest, da smo bili imenovani od vlade, ne pa izvoljeni v ljudskih volitvah. Če bi bila hotela vlada zvedeti, kaj dežela želi, zahteva in potrebuje, bi bila morala razpisati volitve na padlogi splošne enake, tajne, sorazmerne volilne pravice za moške in ženske, ki so dopolnili 21 leto. Edino volitve bi nam bile dale zakonito pooblastilo govoriti v imenu dežele. Tako pa je naše delo oropano onemoralne zaslonbe in opore v ljudstvu. Atere je danes vsaka politika nerogoča. Furlansko in slovensko ljudstvo je zreto dovolj, da odloča o svoji bodočnosti.

Mi Slovenci pa moramo se posebno protestirati, ker je naše ljudstvo, ki tvori več kakor dvetretjinsko večino dežele zastopano v izrednem deželnem odboru le po petih zastopnikih, dočim ima manjšina dežele v odboru večino.

Kljub temu težavnemu položaju smo dolžni, da zastopamo na tem mestu po svoji vesti potrebe in pravice našega ljudstva. Izražamo željo, da bi delo, ki smo ga za postali danes skupno s Furlani, rodilo resne uspehe in nas dovedlo do najširše samouprave dežele.

Na to izjavo je odvrnil v imenu Italijanov dr. Ivan Bonavia, ki je protestiral, da se Slovenci poslužujejo slovenskega jezika. Izjavil je z velikim poudarkom, da zastopajo Italijani v odboru večino prebivalstva, ker ne govorijo le v imenu dežele, temveč v imenu vsega italijanskega naroda. Končno je izrazil mnenje, da se avtonomija ne sme pod nobenim pogojem premeniti v separatizem, kajti v tem slučaju bi Italijani vrgli avtonomijo čez krov in se strnili v trdno enoto, da branijo nadvlado italijanstvu. Sicer pa hočejo Italijani spoštovati kulturne in gospodarske pravice Slovencev in jih nikakor ne marajo preganjati.

politike je radikalni kongres poudaril željo po prijateljstvu s sosedi, tudi z Italijo. Vendar, je poudaril Pašić, se ne more Jugoslavija poprej spustiti z Italijo v pregovore o sklepanju trgovske pogodbe med obema državama, dokler Italija lojalno ne izvede rapalske pogodbe. Tudi je poudaril Pašić bolest vseh Jugoslovancev zaradi žrtve, ki jih je po rapalski pogodbi moral prevzeti in prenesti slovenski del državnega jugoslovenskega naroda.

V parlamentarnem zakonodajnem odseku se med tem pridno dela na izenačevanju zakonov. Sprejel se je med drugim obširni, v socialopolitičnem pogledu precej moderni zakon o zaščiti delavstva za vso državo (nezgodno, bolniško, invalidno zavarovanje, posredovanje dela, inspekcija dela, normalni delovni čas itd.) Valuto hoče osrednja vlada dvigniti s pospešitvijo izvoza, zlasti živine. Ta izvoz je toliko narasel, da se v Sloveniji prav težko običi pomanjkanje mesa. Zato so se zlasti mestne občine znova podale na pot, da organizirajo aprovizacijo za svoje uradništvo, kar je zdrava misel.

Nova podjetja in zavodi se vsepovsod dvigajo iz tal. Podjetnost je morda celo prevelika. Glavna trgovina pa se ne vrši z Italijo, kar bi človek z ozirom na geografske razmere pričakoval, temveč s Čehoslovaško republiko, ki zelo veliko uvaža v Jugoslavijo svojih industrijskih in obrtnih izdelkov. Vzrok temu je predvsem velika razlika med liri in jugoslovensko krono. Vzrok tej razliki ne vemo, v Beogradu pa trdijo dobro informirani ljudje, da je ta prevelika razlika umetno dosežena z raznimi borznimi manevri v Curihu. Ko bo enkrat sklenjena trgovinska pogodba z Italijo, se utegne zopet razviti živahnjeje trgovsko poslovanje s Trstom. Visoki kurs lire nampram naši kroni pa trenutno onemogočuje vsake večje trgovske zveze med nami in Trstom.

Kar se političnega življenja v Sloveniji tiče, se mora reči, da so vse stranke v nekakšnem vrenju in prenavljanju. Vse se hočejo

preorijentirati novim državnim razmeram primerno. SLS hoče takisto najti nove smeri v državni politiki ter gre dosledno za tem, da postane državna stranka, to je da se razširi preko celega državnega teritorija. Demokrati v Sloveniji so se razcepili na radikalce in demokrate. Samostojni kmetje so med svojim volilstvom trpeli, kakor kaka mlada, se malo utrjena stranka, ki prevzame na svoja ramena težko soodgovornost vladnih poslov. Socialisti so silno nazadovali zaradi svoje oportunistične politike; zlasti v industrijskih centrih so skoraj vse izgubili. Sledili so jim komunisti, ki so pa danes že zopet v razkroju, ker so njihove organizacije prepovedane in jim manjka resnih voditeljev. Pri njih se je izkazalo, da je vsaka demagogija kratkega življenja. Tudi narodni socialisti pozivljajo težko notranjo krizo. To notranje vrenje političnih strank še dolgo ne bo završeno.

Ob sklepu parlamentarnega zasedanja

Po enomesečnem zborovanju je zbornica zaključila s sprejetjem začasnega proračuna za leto svoje delo, ker se sestane še-le prve dni februarja prih. leta. Zadnje zasedanje ni prineslo nobenih posebnosti, dasi smo imeli nekaj precej hudih neviht v zbornici tekom razprav.

Ministrski predsednik Bonomi je s svojo neodločno dvomno politiko napram notranjim dogodkom izzval zlasti na levi hud odpor. In ko so fašisti do smrti pobili bolonjskega deželnega podpredsednika, ki je bil socialist, tedaj je završalo tudi pri ljudski stranki. Za hip se je zdelo, da pade sedanja vlada, toda popolari so se kmalu umirili in vprico odločnih zagotovil vlade so tudi socialisti ublažili svojo obstrukcionistično stališče. Je že takšen položaj dežele danes, da mora biti na čelu vlade mož, ki ni ne črn, ne rdeč, ki mora spretno lavirati zdej na desno, zdaj na levo. Zameril se je danes enim, jutri drugim, nobena stranka ni z njim zadovoljna, a vendar ga skoraj vse stranke vzdržujejo, ker je danes taka vlada potrebna. Notranji položaj Italije je karakterniziran po gospodarski krizi in javno politično življenje se nahaja v prehodnem stanju umirajočega boljševisma in pojemačjega fašizma. Četudi je glavni boj med omenjenimi strujama danes skoroda dovršen, vendar se poboji med fašisti in njihovimi nasprotniki nadaljujejo z nezmanjšano srditostjo. Toda teh bojev so se naveličali vsi, ki jim je blagor dežele na sru in vedno večje je število upljivih mož in strank, ki zahtevajo od vlade, naj vzpostavi državno avtoriteto. To delo pa ni posebno lahko. Zahteva energičnega, neustrašnega moža na čelu vlade, ki bi za vsako ceno ne glede na zamero na levo ali desno, z brezobzirno silo zatrl oborožene skupine meščanov. Vkljub vsem okrožnicam in zagotovilom Bonomija še vedno dvomimo, da se bo sedanji vladi posrečilo napraviti mir v državi.

Socialistična stranka je šla za korak naprej — proti desni. Njihova zakonska predloga o socializaciji neobdelanih veleposelstniških zemljišč dokazuje, da prevladuje reformistična taktika v njihovem programu. Nič več se ne govori o nasilni zrušitvi obstoječega družabnega reda, ampak socialistične zahteve naj se uveljavijo po zakoniti poti in na način, ki pusti tudi buržoazijo pri življenju. In zbornica je sprejela to zakonsko predlogo v razpravo, ki se bo vršila seveda v prihodnjem zasedanju. S tem je hotela večina zbornice dokazati, da ne nasprotuje načeloma nobeni razpravi, katere ne stremi po enostranski rešitvi važnih socialnih vprašanj.

Komunistična skupina postaja dan za dnem neznačajna in brezpomembnejša za redni potek parlamentarnega dela. Tudi v proletarskih vrstah ne more zaznamovati nikakih napredkov vkljub veliki brezposelnosti in navzlic porazom, ki jih je doživelo delavstvo v boju proti znižanjem plač pod vodstvom socialističnih voditeljev v strokovnih organizacijah. Edino navzočnost kom. poslanca Misiana je izzvala nekaj burnih prizorov v zbornici. Ta mož, ki je v vojni dezertiral v Švicu in se po vojni vrnil v Italijo ter postal boljševiski agitator živi že dve leti kot preganjana zver. Kjerkoli se pokaže, lopnejo po njem fašisti in mu ne dajo miru, dokler ne izgine. Ta gonja se je prenesla tudi v zbornico in postala posebno ostra, odkar je vojaško sodišče končnojavno ptdrilo obsodbo na desetletno ječo, ki jo je pa tudi Misiano vsled pomiloščenja odračunal. Toda verifikacijski odsek je predložil njegovo izključitev zbornici, kar je bilo sprejeto. Misiano je izginil iz Italije in s tem je zaključeno tudi to tragikomično poglavje notranjopolitičnih bojev v Italiji. Na njegovo mesto pride neki drugi komunist, ki sedi že nekaj mesecev v zaporu, ker je bil zapleten v neko zarotniško zadevo. Misianova izključitev mu je prinesla takojšnjo svobodo. Je že tako: mors tuda vita mea.

Jugoslovanski poslanci so s številnimi interpelacijami obsodili postopanje sedanje vlade proti nam. Nitti, Giolitti ali Bonomi, vsi so za nas enaki. Mi smo tista kvantite nelegitimi, s katero sme pometati vsaka vlada. Smo pač neznačajna manjšina, nihče nas ne potrebuje, zato se nihče za nas ne poteguje. Seveda pa je krivica, le krivica, ki tudi male boli ravno tako kakor velike, zato je umevno, da povzdigi

remo svoj glas, kjer se nam nudi prilika. Morda se nam z vednim trkanjem vendar osreči, da se nam odpro kakšna vrata.

V zunanji politiki se je govorilo o Rusiji. Vlada ni mogla se imeti vse polno lepih besed, toda za sedaj ostane pri starem. Ni misliti, da bi Italija priznala sovjetsko vladno prednost stori to kakšen drug zavaznik. Trgovski odnosi pa so skrb pravnih podjetnikov, ki naj na svoj riziko pričnejo z izmenjavanjem blaga z Rusijo.

Zasedanje se je končalo mirno, vlada je dobila prav veliko večino, Bonomi je aho vesel, ker je rešen skrb do februarja, in se je tako dobro izmuzal iz vseh nevarnosti, ki so grozili tu pa tam strogolaviti vlado. Če mu bo sreča še nadalje tako naklonjena, bomo videli o pustu.

K proračunski razpravi

Z veliko večino je sprejela rimska zbornica vladni računski proračun, s čimer je srečno končala proračunska razprava.

Od pričetka vojne pa do danes izkazuje državni proračuni v vseh deželah Evrope letne primanjiljaje. Se celo bogatejši med znakovci niso mogli še izravnavati velikih razlik med državnimi stroški in dohodki. Edina Anglija je tako srečna, da je dosegla izravnanje, sicer pa se morajo finančniki vseh držav strašno beliti ase, da spravijo v red državne finance. V Italiji je na nizko valuto pa doživljamo, da kazuje vsak naslednji državni proračun vedno večji primanjiljaj vsled stalnega padanja valute.

Ob zaključku svetovne vojne se je nagnala Italija vključiti v obupnih denarnih razmerah. Vojni dolgovi doma in v tujemstvu so narasli do približno sto milijard, vrednost lire je stalno padala, državni prispevek za žito je požrl po 8 milijard letno. Politične razmere doma so bile take, da ni bilo mogoče takoj začeti z energično finančno politiko. Vendar pa ni manjkalo raznih poskusov, s katerimi se je omejilo naglo naraščanje dolga. Pred vojno je imela Italija sijajne finance, kakor morda nobena druga država v Evropi. Če pomislimo, da je Italija revna na zemeljskih zakladih in gosto obljubljena, tedaj moremo šteti to okoliščino med žalostne tedanjih državnih gospodarstev.

Toda krivico bi delali današnjim italijanskim državnim finančnikom, če bi jim otrekali voljo in sposobnost pri težkem delu izravnanja državne bilance. In ravno zadnja proračunska razprava nam dokazuje, da se italijanske finance boljšajo. Zakladno in finančno ministrstvo sta zagnala s številskimi dokazati znatne uspehe državne finančne politike zadnjih časov. Če pomislimo, da je znanal državni primanjiljaj v prvih dveh povojnih letih preko 12 milijard in je mogel sedaj zadržati min. predložiti proračun za 1921—22, ki izkazuje le par milijard primanjiljaja, tedaj moremo trditi, da je to naravnost ogromen uspeh.

Istočasno je minister sporočil zbornici, da se je kroženje bankovcev znižalo za preko dve milijardi in je torej storjen dober korak naprej k zboljšanju italijanske valute. Te uspehe je pripisati v veliki meri krušnemu zakonu, ki je hkratu olajšal državni proračun za nekaj milijard, in pa davčnemu vijaku. Davki so v Italiji toliko in tako visoki, kakor morda nikjer drugje. Dasi so z njimi hudo prizadeti nizki sloji, vendar ni država štedila niti vojnih dobičkarjev, zakaj do danes izkazuje davki na vojne dobičke okoli 5 milijard dohodkov.

Seveda prav tako rožnat ni državni proračun, ki izkazuje 110 milijard dolga (med temi jih gre 20 izozemstvu). Dvajset milijard, ki jih dolguje država v inozemstvu (večidel Zedinjenim državam), predstavlja kakih sto milijard papirnatih lir. In izravnanje proračuna se ne predvideva še za par let, torej vsak četudi manjši primanjiljaj v državnem proračunu poveča državni dolg. Dalje se je valutno stanje izboljšalo, ker se tiskajo namesto bankovcev kratkoročne državne zakladnice. Vključ temu pa se bližajo izravnanju v državnih bilanci s hitrimi skoki in to je že lep uspeh.

Nastane pač vprašanje, ali je gotovo, da se bo finančni položaj tudi tako stalno boljšal, kakor kaže današnje stanje. Gospodarska kriza v Italiji narašča, brezposelnost je vsak dan večja, železnice so pasivne, države, ki pridejo v poštev za izvoz, so se obdale z visokim carinskim zidom, zato je trgovska bilanca visoko pasivna. In trgovska bilanca, ki je stalno pasivna, mora uničujoče vplivati tudi na državni proračun. Minister je napovedal nove davke, toda previsoki davki se končno obrnejo v škodo, ker povzročajo obubožanje širokih slojev, padanje podjetnosti kapitalistov in industrialcev itd. Je gotova meja, preko katere ne sme noben previden finančnik.

Le polovica rešitev splošne svetovne gospodarske krize more prinesiti tudi italijansko državno gospodarstvo v reden tok. Zato smo vključ omenjenim začasnim uspehom zakladnega in finančnega ministrstva precej skeptični glede komičnega uspeha. Gospodarske razmere v Evropi se ne dajo trajno zboljšati v vsaki državi posebej. Svetovno gospodarstvo je danes komplicirano in v to kompliciranost spada tudi medsebojna gospodarska odvisnost držav. Carinska obzidja povzročajo na eni in drugi strani brezposelnost, draginjo, primanjiljaje v trgovskih bilanci itd. Železni in prevozniki trpijo v deželah z obilnimi podzemeljskimi zakladi, izkazujejo gospodarsko življenje na takih zakladih revneje dežele. Le splošna mednarodna rešitev vseh takih in podobnih vprašanj more dovesti do normalnega gospodarskega življenja tudi v Italiji.

Bonomijeva okrožnica za vzpostavitve reda v državi in razorožitev državljanov

Ministrski predsednik, oziroma minister notranjih stvari je poslal, kakor smo večkrat javili, vsem prefektom v starih pokrajinah in generalnim komisarjem v Tridantu in Trstu okrožnico z navodili, oziroma naredbami za vzpostavitev miru v državi. Predvsem gre za razorožitev državljanov in za razpusitev oboroženih organizacij. Po dobna okrožnica je bila izdana pred nedavnim časom in je imela uspehe, ki so nam vsem znani: mir se v državi ni vzpostavil, pač pa so postali poulični boji med posameznimi strankami še bolj strditi in so podrejena oblastva vključ strogim naredbami dovolila, da je strankarska srditost zajela tudi povsem nepolitične ustanove, katere bi morale stati nad strankami in proti njim.

Z zadnjo okrožnico se je ministrstvo notranjih stvari le osmešilo pred svojimi državljanji; upajmo, da ne čaka enaka usoda tudi te okrožnice, ki se glasi:

„Zločinsko delovanje posameznih struk, ki je sicer zelo pojenjalo v mnogih italijanskih pokrajinah, še vedno moti javni red v pokrajinah, kjer so stopili na mesto živahnih političnih bojev grožnja, strahovanje, pretepanje, oboroženi spopadi in boji. Potrebno je, da se ti ostanki izginejo.

Gospodje prefekti morajo zastaviti svojo odločnost in preprečiti vsako manifestacijo, ki bi prekoračila meje zakona in ogrožala državni ugled.

Posebno jih opozarjam na te točke: 1) razorožitev državljanov. Državljanje se morajo čim prej mogče razorožiti. Posledica zadnjih vladnih naredb, s katerimi so se preklicali orožni listi, izdani mladostnim in se je zaukazala stroga revizija orožnih listov, izdanih polnoletnim, je bila ta, da se je umaknilo 25.332 orožnih listov. Toda ta uspeh je preskromen.

V zadnjih preiskavah se je ugotovilo, da je še v veljavi 637 tisoč orožnih listov za puške, 200 tisoč orož. listov za samokrese in 859 orožnih listov za žilavke. To dokazuje, da morajo prefekti nastopati bolj strogo in bolj naglo, da se te številke znižajo.

Vlada ve, da so državljanji potrebni obrambe proti zločinom in razume, zakaj je tako veliko število orožnih listov v krajih, kjer je potovanje težko in nevarno, ali pa v velikih mestih, kjer je trgovsko in industrijsko življenje bolj živahno. Toda v krajih, kjer je bila raba orožja prej zelo omejena, in kjer se v zadnjem času množe spopadi med strankami, ni dopustna nikakoli popustljivost. Tam morajo gospodje prefekti brezobzirno umakniti vse orožne liste, katerih dovoljenje ne zahteva nujna potreba, katera se mora strogo preiskati, in to le, ko gre za osebe, o katerih je znano, da nimajo nič opraviti s strankarskimi boji.

Orožni listi se morajo umakniti čim prej. Prefekti so razen tega osebno odgovorni ne samo za razveljavljanje teh dovoljenj pri vseh tistih (in v majhnih krajih se bodo lahko identificirali), ki pripadajo bojujočim se strujam, temveč tudi za to, da se ugotovi poton pomonih preiskav, da se zakon nikakor ne krši.

Če bi se ugotovilo v slučaju zločinskih dejanj, da so imeli znani pretepanji in strankarji reden orožni list, ali pa da niso bili po umetniški dovoljenj nadzorovani in preiskani, bodo oblastva, kriva tega zanemarjanja, kaznovana.

Opozarja se tudi, da se niso strogo izvršile določbe zakonskega odloka od 2. oktobra 1921. št. 1320 glede prepovedi noše okovanih gorjač, palic z ostrimi bodali kakršnibodi vrste in velikosti. Zgodilo se je, da so hodili ljudje, oboroženi z okovanimi gorjačami in palicami, izpolnjenimi z bodali, tudi v skupinah, ne da bi jih bila oblastva aretirale.

Vlada je trdno sklenila, da naredi konec tej nemarnosti.

Gospodje prefekti morajo razen tega odločno stikati po skrivalskih orožjih.

Uradniki, ki bodo uspešno vodili te preiskave in zaplenili orožje pri osebah, ki ga nimajo pravico imeti, bodo dobili posebno nagrado, o kateri govori okrožnica od 8. decembra 1919. št. 34924. Funkcionarjem, ki se bodo odlikovali v tej službi, se bo dala na prefektov predlog posebna odškodnina, določena z okrožnico od 19. novembra t. l. o trgovanju z orožjem. Funkcionarji in agenti pa, ki bodo opustili preiskavo in zaplenitev, se bodo po ugotovitvi njihove nemarnosti izročili merodajnim oblastvom, da jih primerno kaznujejo.

Vsak prefekt bo sestavil vsak ponedeljek v tednu seznam o umaknjenih orož. listih, o zaplenjenih puškah, samokresih, nožih, okovanih gorjačah in palicah z bodali, o aretacijah zaradi neupravičene noše orožja in o tozadevnih izročitvah sodnim oblastvom. Številke prejšnjega tedna se bodo brzojavljale ministrstvu za notranje stvari, da more to nadzorovati delovanje in pridnost krajevnih oblastev.

Okrožnica prehaja nato na zelo kritično vprašanje, razpusitev oboroženih organizacij, in pravi:

„Državna ustava dovoljuje vsem državljanom, da se mirno in neoboroženo shajajo. Od te pravice pa so izključeni oni, ki se shajajo oboroženi. Tudi pravica do organiziranja je zanjamača po naših zakonih, toda kazenski zakonik kaznuje tiste, ki organizirajo oborožene skupine in sodelujejo pri izvrševanju dolžnostih zločinov (št. 253).

To sklicevanje na naš zakon kaže, da določa dolžnost vlade, ki mora sicer dovoljati za največje delovanje in neopustnost organiziranja vsem strankam, ki imajo, ko delujejo v okviru naših zakonov, pravico do sodelovanja proti našim zakonim in motenju o naši samostojnosti, ne more pa dopuščati ustanavljanja oboro-

ženih skupin. Te skupine pomenijo, če so ustanovljene za napadanje in uničevanje, ali za oborožene nasprotne napade, ali pa za kakovanje in podčevanje, vedno le nevarno kršenje pravic države, katera sama ima pravico, da potom varnostnih organov štiti družabni red in zanjami spoštovanje državnih ustanov in moralnih pridobitev.

Zatorej bodo morali gospodje prefekti, čim ugotove obsoj oboroženih organizacij, katerih ime (ljudski arditi, rdeče straže, naskočni oddelki, konjeniški naskočni oddelki, vitezi, smrti) ali pa društvena pravila dokazujejo, da gre za oborožene in vojaški organizirane skupine, poskrbeti na podlagi št. 3. občinskega in deželnege zakona za njihovo razpusitev.

V obrazložiti naredb za razpusitev, katere prepis se bo moral vedno poslati ministrstvu, se bo moralo vedno naznaniti, da se je ugotovilo, da gre za razpusitev ne miroljubne temveč oborožene organizacije.

Razpusitev mora, seveda, imeti za posledico takojšnjo zasedbo prostorov, zaplenitev orožja in preklapanje veljavnosti orožnega lista za vse člane oborožene skupine. Če gre za prestopke, predvidene v št. 253. in 254. kazenskega zakonika, se morajo krivci izročiti sodnim oblastvom.

Če se res izvršijo te določbe in one, izdane že v prejšnjih okrožnicah, se bodo bojujoče se struje privedle zopet v meje zakona. Gospodje prefekti morajo paziti, da izvršilni organi s čim večjo odločnostjo izvršujejo svojo dolžnost. Naj prepričajo svoje podrejene, da se ne bo dopuščalo nikakoli zanemarjanje in opuščanje, ki se bo brez usmiljenja kaznovalo.

Zaupam v uspeh njihovega delovanja in pričakujem rezultate.

Delovanje naših poslancev

Poslanec Šček in nemški poslanci Tinzl, Toggengburg in Reuth-Nicolussi so vložili na ministra za pravosodje in ministra za bogoslužje interpelacijo, v kateri vprašujejo vlado, če se ji ne zdi neobhodno potrebno vpoštevati enodušno mnenje centralne posvetovalne komisije ter ukreniti, da stopi kazenski zakonik in kazenski pravni red v veljavo šele po 1. aprilu leta 1922. Kajti upoštevati je treba posebnosti, da se prevod teh zakonov v nemški in slovanski jezik ne bo mogel dovršiti pred februarjem 1922 in bi bila doba dveh mesecev absolutno prekratka za uvedbo dveh tako važnih zakonikov.

Poslanec Šček in nemški poslanci Tinzl, Reuth Nicolussi ter Toggengburg so vložili na ministrskega predsednika, ministra za pravosodje in ministra za bogoslužje interpelacijo, da bi zvedeli, če se ne zdi vladi primerno, da da jezikovno pregledati prevode kazenskega zakonika in kazenskega pravnega reda, ki so določeni za tujerodna plemena, po strokovnjakih (nemški in slovanski književniki in pravniki), da se tako zagotovi natančnost in pravilnost prevodov.

Glasovanje naših poslancev proti vladi. Pred glasovanjem o začasnem proračunu je podal poslanec Šček v imenu slovenskih poslancev sledečo izjavo:

Obzljajem, da nisem mogel govoriti tekom debate o začasnem proračunu, da bi vam, častiti tovariši, pokazal, kako je razumljiv oni krk bolelosti, ki prihaja iz srede Jugoslovenov Julijske Benečije. Na listo je bilo vpisanih v proračunski debati vsega skupaj 86 govornikov. Toda zbornica je sklenila po 15. govoru konec debate in tako je odpadlo ostalih 71 govornikov. Med te je spadal tudi posl. Šček. Zato izjavljamo sedaj sledeče:

Vladi, ki nam je zatra 150 srednjih, ljudskih in strokovnih šol in se je postavila s tem v nasprotje s obljubami generala Diaza, v nasprotje s pravim mišljenjem italijanskega ljudstva in zbornice same, ki je ob različnih svečanih prilikah izpovedala svojo voljo, vladi, ki se je postavila tako v nasprotje z vsemi načeli pravice in človečnosti ter tepala ali dala tepati dan za dnem najbolj elementarne pravice našega ljudstva ter postala tako Kajn slovenskega prebivalstva, taki vladi slovenski poslanci ne morejo dati zaupnice.

Vojni odškodnini

V našem listu smo že pisali o vojnih odškodninah. Izpopolnjujemo naš članek s tem le posnetkom iz „Gospodarskega lista“:

Trenutno je pri nas na Goriškem in v Julijski Benečiji sploh najvažnejše vprašanje vpašanje vojne odškodnine. Vse govori in razpravlja o tem vprašanju, vse se pogaja in peha, da bi ga rešilo in vendar gre rešitev le počasi naprej. Ker je pa od vojne odškodnine odvisno tudi skoro vse naše gospodarsko življenje, je naravno, da vsak zastoj, vsako krizo v vojno odškodninskih zadevah živo občutimo na vsi. Zato bo naš „Gospodarski list“ posvečal tudi temu vprašanju svojo posebno pažnjo in priobčeval vse važnejše določbe, spremembe in novosti.

Kakor so naši čitatelji gotovo že čitali v časopisju se je omeval v Gorici „agitacijski odbor“, obstoječ iz pripadnih obeh narodnosti ter zastopnikov različnih gospodarskih in pridobitnih organizacij, katerega namen je vojno odškodninske zadeve čim ugodneje in pravičneje rešiti in njihove rešitve čim bolj pospešiti. V ta namen je poudaril zadnje mesece večje število skladov po deželi ter je koncem novembra t. l. odpisal v Rim na politična mesta večjo deputacijo, ki naj posreduje vladi pomembna razmera, v katere se vključujejo vojne odškodnine žalo, ter zahteva remenduro.

Deputacija, v kateri sta zastopala slovenski del dežele gg. dr. Medvešek in Gorkič, je imela z vsemi merodajnimi faktori temeljite in dolgotrajne razgovore, ter je izpržno predložila nase zahteve.

Na podlagi pogajanj in posvetovalnj je vlada dovolila sledeče ugodnosti:

1. Priglasitev vojne škode se mora brezpogojno izvršiti do konca decembra t. l. Rok za vlaganje prilog in vseh dokazilnih listin je pa podaljšan na nedoločen čas (po najnovejšem odloku do 30. aprila 1922).

2. Članom „Zadruge vojnih oškodovancev“ se bodo dajali od sedaj naprej predjudimi v izmeri 100 % predvidevane vojne odškodnine.

3. Deželni Hipotečni zavod bo lahko v lastnem delokrogu dajal predjudme v znesku nad 250.000.— eni stranki, kar je bilo dosedaj zabranjeno.

4. Pripravljeni zakonski načrt, s katerim se država odpoveduje 1 % obrestim od nakazanih predjudim, se predloži kralju v odobritev; razen tega se izda poseben odlok glede roka in višine obresti, ki se bodo plačevale v bodoče od dobljenih predjudimov.

5. Povišek (koeficijent) na predvojne cene ostane do konca januarja 1922 neizpremenjen. V bodoče se vsaka sprememba poviška razglašaj najmanj 15 dni naprej.

6. Prošnje civilnih oseb, ki so bile poškodovane vsled vojne in povojnih nesreč, oziroma njihovih vdov in sirot i. t. d. se bodo začasno reševale po istih načelih kot prošnje vojaških invalidov.

7. Skliče se od ministrstva za javna dela že imenovana komisija, ki bo določila v sporazumu s krajevnimi kmetijskimi strokovnjaki predvojne in sedanje cene za predmete, ki so bili poškodovani na naših kmetijskih gospodarstvih (zemljišča, živina, orodje).

8. Številno osebja v uradih, ki se pečajo z vojno odškodnino, se primerno pomnoži. Nastavi se zadostno število slovenskega oziroma uradnikov.

O raznih vprašanjih, ki so bila sprožena, a še ne končno rešena, bo agitacijski odbor sproti obveščal javnost.

Za pravico!

Nedavno temu smo doživeli v Trstu dogodek, kakršn je možen le tam, kjer je javno življenje skoz in skoz nezdravo in zastrupljeno. Branitelj pri neki kazenski razpravi so politični nasprotniki njegovih branjencev oziroma obtožencev na javni ulici dejanski napadli. Ugotoviti je treba, da se branitelj v svojem zagovoru ni nikakor pridružil političnim naziranjem in ciljem branjencev. Stori je le, kar je kot zagovornik dolžan storiti v obrambo svojih klientov. Stori je le, kar ni po zakonu samo pravica, temveč naravnost dolžnost branitelja. Branitelj je bil tedaj na javni ulici dejanski napaden, ker je vršil svojo — dolžnost!

Pri kazenski razpravi si stojita nasproti državni pravdnik in branitelj: prvi obtožuje, drugi brani. Nad njima pa je predsednik senata kot višja nevtralna oblast. Vendar pa imajo vsi trije činitelji isto glavno nalogo. Njihova stremiljenja se izpopolnjujejo medsebojno, da se doseže cilj, ki ga mora imeti vsaka razprava v res pravni državi: da pride resnica na dan in se izreče na njeni podlagi pravična sodba.

Na cesarskem dvoru na Dunaju so vklekali geslo cesarja Franca I.: Iustitia regnum fundamentum (Pravičnost je podlaga države). Habsburgovci se sicer pri svojem vladanju niso držali tega zlatega gesla. Bil so krivičniki nasproti svojim narodom in nasproti vsakemu, čigar politična ali socialna stremiljenja niso bila v skladu z absolutistično pohlepno močevost na cesarskem dvoru. Ali dejstvo, da so Habsburgi svoje lastno geslo praktično tepali v blato, ne jemlje temu reku večno veljavne resničnosti.

Le pravica je trdna podlaga držav. Zato mora biti globoko zasidrana v nje zakonih. A te zakone morajo vestno in neizprosno izvajati vsa javna državna oblastva, predvsem pa sodišča. Zato morata biti sodnik in ves sodni aparat visoko vzvišena nad vsakdanji političnim bojem, ne sme ju dosežati motna voda iz kaluže strasti, sovražstva in strankarske sebičnosti ter pohlepnosti. Sodnik in sodnja morata biti absolutno neodvisna od zgoraj in od spodaj; gluha morata biti za krič z ulice, ki ni včasih morda niti v skladu s pravim mišljenjem javnosti, ki pa vsled slučajno danj razmer prekriči resnično javno mnenje. Na kratko in enostavno povedano: vrata sodnih dvoran morajo biti trdno zaprte pred vsako — politiko! Kot zasebnik lahko ima tudi sodnik svoje politično mnenje, kot sodnik ga pa ne sme imeti! Služiti mora le pravici brez ozira na desno ali levo. In vsi, ki pomagajo sodstvu pri tej vzvišeni nalogi, morajo biti nedotakljivi in nihče jih ne sme ovirati pri izvrševanju njihove službe. Kdor sodi drugače, kdor skuša — in to morda celo na korist kakor politične struje — z nasilnimi sredstvi vplivati na sodnike ali porotnike, ta zanika potrebo absolutne pravičnosti in izpodkopa s tem glavni temelj države.

Nekaj takega se je dogodilo te dni v Trstu. Povodom neke razprave proti človeku, ki je bil obtožen umora, so njegovi politični somišljeniki takorekoč zasedli sodno dvorano in njene stranske prostore, ter vpriparjali tam prave orgije političnega fanatizma. Nastopili so napadalo proti drugemu občinstvu, prisiljali in živigali ter prepevali svoje pesmi. „Emancipazione“ in popolnoma prav, če reče, da je bilo kakor v kakem gledališču, ne pa v sodni dvorani. „Ni dovolj — pravi rečni list —, da se sprevrži pod svojo samovoljo vse mesto: ni dovolj, da smejo pretepati in pre-

ganjati ljudi ter zažigati hiše: tudi na sodnijo so se spravili. Tako stanje je bolj reakcionarno, kakor si ga moremo misliti. Vprašujemo se v strahu: kak — kak konec bo to vzele?! Ravno v tej Italiji da mora biti toliko strašne grenkosti! To je — protitalijansko!

Ta sodba je porazna. Kajti, kjer so močje take gorostasnosti, tako nasilno poseganje v delo sodstva, tam se pač ne more govoriti o radni in pravni državi. Izpodmika se ji njen glavni temelj. Avstrijska vladavina se je žalostno pogubila, ker se je izneverila svojemu lastnemu geslu: da je pravica podlaga države. Zato kličemo, dokler je še čas: kakor je Krist z bičem izgnal farizeje iz templja, odženite tudi vi, predstavniki države, vse nasilne elemente daleč proč od sodnih dvoran! Brez brezpogojne pravice na vse strani je izključeno vsako zdravo življenje v državi, a brez sodstva, ki stoji visoko nad vsemi ne more biti pravice!

Kar se je dogodilo zadnje dni v Trstu, je znak bolnega življenja. Poklicani zdravniki: zavedite se svoje dolžnosti nasproti državi in njenim državljanom! Zakličite: roko proč od svetih soban svete pravice!

Vsi, ki so bili vsled vojnih dogodkov telesno poškodovani (no granati, šrapnelu ali drugem razstrelivu) ter njihovi otroci in žene imajo pravico do odškodnine (rente, pokojnine). Vložite prošnjo do konca tega meseca.

Dnevne vesti

Vesele božične praznike bi radi iz polne duše voščili čitateljem in prijateljem našega lista. Ali kako naj zapisemo tako voščilo, ko vemo, da v ogromni večini domov ne bo letos veselih praznikov. Edino, kar jim moremo zaželeti, je, da bi jim ti ne le cerkveno in versko zavišeni, ampak tudi zgodovinsko znameniti dnevi spomina na odrešenje, utrdili vero, da pridejo zopet časi, ko si bomo mogli iz polnega prepričanja zaželeli res vesele praznike. Razmišljamo te dni o svojem položaju in o poteh in sredstvih, ki naj povzdignejo naš tukajšnji narod iz nizave sedanjega žalostnega stanja v višine naroda dostojnega življenja. To vero naj nam okrepijo letošnji božični prazniki! To je naše voščilo!

NASIM ČITATELJEM. Kakor vsako leto naš list zaradi božičnih praznikov v torek ne bo izšel, V ardo izide list ob navadni uri.

Promocija. C. g. Guido Glavan, bivši kaplan v Škedenju in sedanji kurat v mestni bolnišnici, je bil te dni promoviran v Rimu za doktorja bogoslovja.

Pogreb Slavice Godina. Povodom udara, ki je zadel rodbino Stanka Godine s smrtjo Slavice, ki je bila verna slika svojega vrednega očeta, se je strnil ves Sv. Ivan v globokem sočustvovanju. Vsa ta ljubezen je prišla do genljivega izraza na pogrebu pokojnice. Žalno slavnost so povečale žalostinke, ki jih je pel damati zbor. V veliko tolažbo za družino je bilo, da je gospiča dr. Nada Slavikova stala „pokojnici ob strani v najtežjih urah kot zdravica in kot prijateljica. O vseplošnem spoštovanju, ki ga uživa hiša Godine, so pričali posebno tudi iskreni izrazi sožalja iz vrst odločnih Italijanov, kar je gotovo velepomembno v sedanjih časih narodno razburkanih strasti. Pogreb je kaj okusno in skrbno priredilo novo pogrebno podjetje našega rojaka Stibila. Beležimo to, ker so mnogi menili, da vsled silnega požara to podjetje preneha s svojim poslovanjem. Ravno radi te velike nesreče, ki je prišla nad to podjetje, je našemu občinstvu v tem večjo dolžnost, da ga podpira v smislu gesla: Svoji k svojim!

NASIM NAROČNIKOM. Ker je med našimi naročniki mnogo takih, ki niso še poravnali naročnine do 31. t. m., jih prosimo tem potom, da to storijo še pred koncem leta.

Istočasno naznanjamo vsem naročnikom, da se mora plačevati naročnina v naprej in da velja le v tem slučaju cena, ki so označene v glavni listi, t. j. L 60.— letno, L 32.— polletno in L 1950 trimesečno. Vsako zaostalo naročnino bomo računali od sedaj naprej po L 7— mesečno.

Ker ima upravištvo v opomini na posameznike le nepotrebne stroške in zgubo časa, upamo, da se bo naša prošnja upoštevala.

ČLANI POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“, ki se niso poravnali svoje članarine za 1. 1921, naj to store še pred novim letom. Poverjeniki so naprošeni, da poberejo članarino pri članih v svojem okrožju ter da pridobe za društvo nove člane. Kdor se zaveda, da je Jugosloven, naj ve, da je njegova dolžnost pristopiti kot član k Političnemu društvu „Edinost“.

Z ljudskim štetjem bodo Italijani skušali dokazati, da nas je tu le malenkostno število. V naših močeh je in tudi naša sveta dolžnost, da jim dokažemo, koliko nas je v resnici. Te storimo, če sodelujemo pri Političnem društvu „Edinost“ vsi, prav vsi, brez razlike mišljenja in naziranj.

Politično društvo „Edinost“ ima svojo pisarno v Trstu, v ulici S. Francesco št. 20. I. nad. Tam dobi vsak član brezplačno vsakovrstne informacije in nasvete.

Članarina znaša le lir 4.50 za celo leto. Priglasit se lahko osebno vsak dan od 9.—1. in od 3.—7. popol. ob nedeljah in praznikih pa od 9.—12. predpol. ali pa pisмено, naravnost ali pa potem poverjenikom.

Vednost je moč! Prva seja finančnega odbora posvetovalne krajinke komisije. Pod predsedstvom odvetnika Are se je sestaj 22. t. m. finančni odel posvetovalne krajinke komisije. Naprej se je vzel na znanje poročilo predsednika o ustanovitvi tehničnega odbora pri gorimenovani komisiji za proučevanje davčnega sistema v novih pokrajinah, čigar naloge se strinjajo da loma z onimi finančnega odbora te komisije. Noto je ilustriral predsednik glavne razlike davčnega režima novih pokrajin od onega v starem kraljestvu in pojasnil posledice, katere bi prineslo uveljavljenje poslednjega v naši deželi. Imenovala se je tudi podkomisija za zbiranje statističnih podatkov in potrebnih dejstev za proučevanje glavnih vprašanj, ki jih je predložila vlada, posebno davčne zmogljivosti anektiranih pokrajin, primerjanje davčnega pritiska v starih z ozirom v onih pokrajinah in izmenjava davka na imetje v novih pokrajinah. Na Clava-Fuscherju predlog se je dovolje predložiti, da imenuje druga podkomisija, ki bo popoznala neznane od prve. Za podkomisija bo proučevala posebno vračanje

Otrokova želja

V sveto noč misli otroške hite. So jaslice v kotu in luč na sto, razliva svetlobo iz sobe v temo, megla jo zunaj požira željno.

Kot se sklonil je v luč sijaj Dete je z mislijo svojo objel in v srcu goreče tako zaželel: — da mi, da pestvati kdaj bi Te smell!

Rahlo ga dene med svoje dlani in boža ga, s solzo poljubljaja gorko — Marija se čudi in Jožef močno; solze se njima po licih teko.

Dete, glej čudo, tako govori: — Ko zdaj, bo veselo se tvoje srcé, — ko zdaj, boš prijel me v svoje roké: mašnik boš, kakor so tvoje želje.

V sveto noč misli otroške hite, — Ni jaslice v kotu, ne luč sijaj: oltar je okrašen in k mašniku zdaj Dete prineslo z nebes je svoj raj.

♦♦♦♦

FRANCE BEVK:

Nedolžnost

Bilo je na božični večer ne vem katerega leta, ker nismo šteli niti trenutkov, niti stopinj. Le v ječanju sank, v škripanju snega, v tistem rojstvu v čustvo raztopljenega neznanega v srcu, smo spoznali, da ta dan ni navaden, da se bliža večer, ko... No, mi smo marširali od prve gore po zasneženih pokrajini, katero je zametal gost, z vetrom padajoč sneg korak za korakom. Kakor bela karavana izmučenih ovc smo bili, sključeni, s svinčnimi nogami in smo šli dalje, dalje... brez povelja kam, brez ukaza, da naj postojimo.

«Ali nam ne bo niti ena ura prikrajsa na ta dan?» Nihče ni dejal niti besedice, le v srcu se je porodila misel. Šla je od obraza do obraza in se zopet vračala na trudna, polledena lica:

«Čemu ravno danes?» Kot da so se sključila telesa še za en nahrbtnik nižje, se je zdela vrsta, ki se je trgala in zopet dohajala, ko je šla po blancu navzgor.

«Ta dan nima konca.» Ko se je vrnila misel drugič nazaj, je dejala: «Kaj boš, revež, počil; v tuji deželi o, srčite oči te gledajo.» Nemirna misel je bila nevtrudna: «Za čem se staja.»

In kakor je bil ta dan neskončen, je solnce vendarle zašlo. Kot da je z njim padla teža z naših ramen. Med zasneženim drevjem je ležala vas, medla luč je sijala na sneg. Poiskali smo si prenočišča, kjer in kako je kdo mogel. Vrata so se z nevoljo odpirala in z nevoljo zapirala. Povsod so bili že vojaki v veži, ki so si otrčali sneg raz obleke, da se ni pričel topiti.

Trije smo našli samotno hišo, pes nas je naznanil. Potolčki smo na vrata. Luč v hiši je ugasnila. Potolčki smo v drugič in v tretjič. Vse je bilo tiho in mrtvo, le pes se je divje zaganjal na verigi.

Čez nekaj časa se je posvetila luč, na prag je stopil mož. Velik je bil in močan. Niti besede ni rekel, samo pogledal nas je z dolgim, neprijaznim pogledom, nato je stopil molče v hišo.

Mi smo šli tiho za njim. Nihče ni sprejavoril. Pospravili smo se za vrata na klop, ogleli sneg raz obleke in pričeli jesti kruh.

Družina je sedela ob peči. Gospodar, sin, žena, dve hčeri in par majhnih otrok. Malo dekletce je bilo posebno lepo. Pred njo podobno v kotu je brlela lučica; nekdo je preje bral iz knjige; še je bila odprta na mizi, čez njo so ležala očala.

Molčali so vsi in nas gledali s prodirajočim pogledom, kot gleda žival, vjeta v skobci in se ne more otresti svojega mučitelja. S tistim pogledom, s katerim bi se najraje zagrizla v njegovo telo.

«Kaj vam hočemo? Ali nismo ovce? Ali ni sveti večer?» In njih pogledi so odgovarjali kot nož v meso:

«Ali je to mir, ki ga nam je prinesel Božič? Čemu ste vrinili v našo hišo? Ali nimate doma?»

In naše oči zopet: «Saj nismo mi. Saj mi smo nedolžni, bogve, kdo božičuje z našimi...»

In vendar je bilo kljub trdni poniznosti udi v nas nekaj mrljeza od teh ljudi, ki jih nismo nikoli videli, ki smo stopili v njih hišo in niti pozdravili nismo. Bil je občutek jeze in srda, ki hoče zbrisati davno sramoto, občutek ponižanosti, občutek liste napetosti, ki raste v divji napad in rodi kri.

Ta večer sem spoznal človeka, to besilo, ki nima primere in ki je najgnusnejša, to hijena. Videl sem gospodarjeve oči, ki so me zrle kot oči lačne in jaz sem mu odgovarjal: — ker dva risa...

In tedaj se zgodilo, da je nekdo izmed nas odrezal kosček od svojega kruha, prijel ga med dva prsta in stegnil težko rdečo roko proti deklici. Dekletce ni pogledalo ne matere ne očeta. Očesa so ji zazarela, smeh se je razširil v lica, z dvema skokoma je priskočila in

vzela črni kruh, dasi je bila dišeča sveža pogacha na mizi.

Oče je pogledal srdito, nagnil se je naprej in mislil sem, da bo v tistem hipu planil na otroka in ga raztrgal... toda dekletce je dvignilo kruh z obema rokama, zasmejal se, reklo: «Hvala» in vgriznilo vanj.

Njena zahvala je bila kot pomladansko solnce v zimsko sobo. Ta beseda je raztalajala ledeno ozračje in očetov pogled, ki je zdaj počival na dekletcu, se je skoraj sramoval.

«Koliko let ima?»

«Pet.»

«Lepo dekletce...»

Čudno je to. Zdajci smo skušali odkopati iz dna svojih duš vse najblajše občutke, vso lepoto sprave in ljubezni in ustvariti Božič. Ni se posrečilo povsem, ker ostane še pri tako čistemu vinu usedlina na dnu, toda sovražili se nismo več. Jedli smo pogosto in peli, moj tovariš je ujel dekletce na kolenih...

Tisti večer sem bil trdne vere, da bi mogli ti nedolžni otroci preobrniti svet.

♦♦♦♦

Anton Vodnik:

Vrnitev

Nekoč bom divje kriknil v noč... Ojoli Mimo okna več ne gre nobena zvezda.

In vsaka stvar je nema kakor ptica, ki mrtva pala je od matere iz gnezda.

Kot bi z vencem prišel ženin po nevesto, sama se odprla bodo vrata ječe... Tedaj se bodem prvokrat izjokal.

Ob sivi glavi matere, na podbojih vrat čuječe...

Z njo bom romal skozi drevored luči in meglice.

Ustavila se bova pred domačo hišo — o: nad njo bo ogenj zvezdnih perotnic, krog in krog svetel bo vrt kristalnih zvokov.

Vstopila bova, odeta v težki plašč brokata in jaz bom kakor tih in dober svečenik: vse kate bom s kadišnico spominov blagoslovil, da v dušo bi razlila se vonjava starih slik...

Pokleknil bom pred posteljo detinsko, pritiskal ustnice na zglavje, kjer bedela glavica je drobna, da bi zvezde štela... Pokleknil bom pred posteljo detinsko...

♦♦♦♦

André Čebokli:

V svetem pričakovanju

V trenutkih, ko sem v sebi sam in ne vidim več svojega telesa, se mi odpira vesoljen, prečuden svet: tu je ena brezkonna dolina sonca in sreče, kar je drugod brezno brez dna teme in muke...

«O tem svetu pravijo, da ga ni...»

Nosi ga v sebi otrok.

In ko sem v sebi sam in ne slišim več svojega telesa, čujem miljonske, slavje glasove: tu vzklikajo srca v himnah povisanih, katera ječijo drugod v nemih elegijah slabotnih, teptanih in obupajočih... «Ne čujemo jih: vzkiki odmevajo ko kriki ponižanih duhov» —

Tako pojejo samo srca otrok, ko prosijo, molijo v svetem pričakovanju...

O, in vsak moj večer je večer svetega pričakovanja — Bele, kakor zasnežene polnočne pokrajine gledam, kakor jih vidi otrok v božičnem večeru. Čujem zvonjenje zlatih zvonov, kakor otrok, kateri ne ve še, da so na zemlji zvonovi iz črne kovine...

— Vidim velike romarske luči, žive plamene od olja, velike zvezde ljubezni nad svetlim svetilcem, in z njimi gre tudi moje goreče srce na božjo pot po grčih belih pokrajin — kakor gleda otrok velike lučke v blagoslovljenem božičnem kotu, zareče po belem grču in pred hlevom božjim in po zlatem paradiskem drevesu, kot da ne bi gorele od voščenega olja in bile bi božje...

«Večni romarji...»

Otroci svetega večera!

«Od prvega cilja je spet cela večnost do drugega...»

Kakor v otroku je v njih nekaj zamolke zvenela samo misel... drhtela samo duša — danes trepeče srce in vse telo. Molitev, katera je bila nekaj samo udana prošnja upanja, je danes visoka pesem pričakovanja...

«Otroci, ki jih matere talijo s paradiskimi orehi in bombončki...»

Ti so: ker so nekaj verjeli v te orehe in bombončke kot dar najvišje ljubezni in jedli od njih, zato so njihova srca danes polna sladkosti: iz oči v oči jim sije luč — iz telesa v telo jim žehi gorkota ljubezni!

In vendar zamrzi človeku človeško telo...

Resnično: iz njih je nekaj švigal srd, škripalo sovraštvo in udarila je včasih pest, da se je zdrebilo pod njo — ali takrat se jim je bila stemnila, nečista je bila njihova vera, ker niso bili kakor otroci svetega večera. Verji tedaj v te paradiske orehe in bombončke in z njimi boš eno v ENEM, katerega pričakujejo!

O, vsak moj večer je večer svetega pričakovanja: na grčih belih polnočnih pokrajin stojim, trepetajoč od ene ljubezni v enem pričakovanju ENEGA, ki že prihaja.

Mat, si s svojimi otroci med nami?!

Oče — kje si pa ti?!

♦♦♦♦

JOHANNES JORGENSEN:

Divja trta

Ko nastopi jesen, se blesti listje divje trte po vrh in parkih, kjer visijo njeni krvavordeči lasje z vrhov visokih dreves. Divja trta nosi rdeče liste v jeseni, ko je rdeče grozdje na plemeniti trti zrelo.

Pripovedujejo, da je bila divja trta nekoč bujna mladika na plemeniti vinski trti, ki je rastle ob zidu proti južnemu solncu obrnjena, ob kolih se vzpenjajoča. Ptici so gnezдили pod njenim širokim listjem, solnce je prešinjalo mlade jagode in jih polnilo s sokom in sladkobo, v mesečnih nočeh so bili grozdi mokri od blage rose, in ko je prišlo jutro, so se svetili v prvih solnčnih žarkih.

Divja trta pa ni bila zadovoljna z življenjem, ki je bilo trti že od začetka sveta odločeno. Njene ovijalke so hrepenele preko trtnih kolov in lat, visoko čez zid, njene mladike so se vzpenjale zelo visoko, da niso imele več moči, da bi nosile cvetje in sad. Uporna trta se ni brigala zato. Dejala je, da hoče živeti samo lastno življenje ne se žrtvovati za druge, in skrbeli, da bi rodila človeku toliko in tako lepega grozdja.

«Kdo je to dejal?» je modrovala trta, »da sem zato tu, da služim človeku.« S kakšno pravico se imenuje gospodarja sveta in se lasti pridljivov polja? Ne bom služila človeku, ne bom mu zorela grozdja, dvignila se bom čez zid in usla iz suženjstva teh lat — ne pustim se več vezati od tiranskih rok, ne obrezovati, ampak živeti svobodno in svobodoljubno življenje pod tem božjim svobodnim nebom.

Med takimi in podobnimi samogovori se je divja trta polagoma popolnoma osvobodila in ločila od svoje matere. Nekega dne so jo videli, ko je odšla čez zid. Kmalu je poglala nove koreninice v vidihih razpokah. Stara trta je še nadalje vršila svojo nalogo, po malem je na malega ubežnika popolnoma pozabila.

Divja trta je do danes mnogo sveta prepotovala. Raste naglo v višino, ima dolge mladike in gosto listje. Grozdov pa ne nosi.

In v jeseni, ob času blagoslova božjega, ko trgajo črne in rumene grozde in jih polagajo v velike košare, ki so polne plemenitega sadja, tedaj zazori tudi divja trta s svojimi krvavordečimi listi.

Njena unirajoča lepota razveseljuje človeka, ko ga ne more osrečiti s svojimi grozdi. In njena neplodovita lepota uči človeka, da tisti, ki odpade od materinega debela, ni več zmožen, da bi nosil sadov.

♦♦♦♦

Anton Vodnik:

Zimska soba

Ali nisem prozoren, kristalen studenec v beli božični noči —

ko gledam v pokrajino pravilčno tihih zastorov,

katero je roka dekliška izdahnila?

Ko že rosa, pomladnih zvonov narozah je sahnila,

izpod tenkih prstov sanja sveže je cvetela...

O, vedno,

kadar bom gledal v tihe zastore —

kot ptičke pod ljubečo roko

vse misli mi bodo zvezdno pesem pele!...

O, danes

vsako deklico pozdravil bom: sestra —

in čar njene vitkosti

se vame razlil bo kakor cvetica...

♦♦♦♦

IVAN PREGELJ:

Trije utrinki

Skrivnost spoznanja.

Potem, ko je bil Adam grešil, ga je obšla čudna omotica, ki je dotedaj ni poznal. In je spal. In se je zbudil in ni videl solnca in ni vedel, da so solzne. Potem je bedel je trepetal in ni vedel, da je mraz. Bila je prva zima. In se je zavil v živali, ki je spala blizu in je bila kača, boa constrictor in in je ugriznila. In je vedel, da je stud, da je bolelost. In je vplil za Solncem in ga ni bilo. In je videl, da ga je strah. In je polblazen iskal in je našel ženo, ki je spala in je segel v svoje oči in so bile mokre in ni vedel, da so solzne. Potem je bedel do jutra. In je Solnce sinilo in se je žena prebudila. Adam pa je bežal in ga je bilo sram in se je skril. Takrat je poklical Gospod in vprašal:

«Adam, kje si?»

2.) Juda (Osutek) «Azabela».

Juda iz Keriotha je videl blodnico in je rekel v srcu svojem: «Lepa je žena. Zaradi lepote njene ji bom blodežnost spregledal in si jo snubil za ženo in mater otrok.» In je storil, kakor je bil sklenil. In je blodna žena rekla: «Juda. Umrla je Magdal-

ska s hudiči sedmici, odkar je našla Učelnika, ki ga ljubis in mu nosis darove v pasu.»

Videl pa je Juda, da je prišla v hišo gorečnica Simona v Kapernavnu in je Učelnikove noge poiskala in jih jh z nazdo in solzami umivala in sušila s poljubi svoje bolesti.

In je Juda vstal tisto uro in je venkal šel in je bil sam. In se je vrnil. In že je bil izdal...

3.) Matija Gubec.

Srečal sem v letu 1917. avstrijskega rezervista. Opočel se je truden po blatni cesti. Komaj je mogel govoriti, ko sva šla deset korakov skupaj, vtrci drug ob drugem. In sem vprašal:

«Brate, bil si v ognju ali zadej?»

«V ognju,» je rekel, «petkrat, v Galiciji, v Karpatih, na Drini, pred Souchesom in v Tirolih.»

«Veliko si skušil, sreča, da si še cel. Čudo!»

«Čudo božje!»

«Pa da te odlikovali niso?»

Pogledal me je začudeno in se bridko nasmehnil:

«Da me le obesili niso. Mar mi je bilo za odlikovanje.»

«Čemu Te ne bi? Kdo si vendar?» Snel je premočeno čepico in sem ga spoznal in je rekel:

«Moje ime je Matija Gubec.»

♦♦♦♦

Miran Jarc:

Samotni cvet

Truden romar je vstopil v dvorec beli.

Dekle ga je z besedo živo napojilo, pogledi njeni so ga zmrazile ogreli.

Pri oknih ga je cvetje priklenilo na belo sobo, ki mu vsa je vpila:

«Ostani tu!» Usmiljenje je vzkliklo v dekletovih očeh, njen solnčni nasmeh in vdanost sta mu misli vžvalovala in kriknil je v srcu: »o romati v dvehi!»

Že ugaslo srce je ob njej prižgal, da si svetil v zimski mrak in odromal prebogati naprej.

Dekle se je mirno ozrlo za njim:

«Bog z njim!» —

In v hiši je spet vse po starem kot da nič se ni zgodilo.

♦♦♦♦

Carl Ewald:

Ema in Ana

Stara pripovedka.

Živela sta dva brata, ki sta bila najpomošnejša, najlepša in najboljša človeka v deželi. Ljubila sta dve sestri, ki sta bili najlepši med vsemi ženami tistih dni. Bila pa si nista podobni. Ema je bila ponašna kot modra vijolica, Ana pa je kazala svojo lepoto pred svetom.

Zgodilo pa se je, da je lepota teh dveh sestra omamila visoke gospode te in sosednjih dežela, da so ju vžljubili in padli k njunim nogam. Prišel je kralj, vojvoda, princ, vitezi in baroni. Prišel je slavnostni kovač iz prestolnega mesta, ki je koval najlepše orožje. Prišel je pevec, ki je hodil od mesta do mesta in služil mnogo denarja. Vsi so bili bolni od ljubezni do dveh sestra, katero je eden ali drugi zagledal prvo, je bila njegova usoda v njenih rokah.

Če je kdo izmed mnogih častilcev snubil Ano, je ta prekrizala roki na prsih in dejala:

«Gospod, jaz ljubim in nisem več prosta.»

In ko je to dejala, so se njene oči svetile, njen nasmeh je bil ponosen, ker je hotela, da svet izve o njeni ljubezni.

Ema je ogovarjala isto. Toda, ko je to dejala, je povesila oči in zarudela; imela je občutek kot da se je razgalila.

Snubci so odšli, prišli zopet in dobili isti odgovor. Potrj je stopil kralj k kovaču in mu dal svojo krono, naj jo zlije in skuje v en sam diadem za njo, ki jo ljubi. Nekdo drugi mu je prinesel vse svoje zlato, da naredi zlatih zaplestnic. Tretji je vzel bisere svoje matere, da bo okrasil vrat svoje izvoljenke. Tako so naredili vsaki po svojemu premoženju. Kovač pa je tudi zase koval dar, in je vkoval ime one, na katero je mislil, vanj.

Nato so stopili po vrsti s svojimi darovi pred sestri in ju prosili, naj nescita te darove kot spomin na vročo ljubezen, ki so ju zavrgle. In ko so to dejali, so počakali, kaj se zgodi.

Ana se je dvignila, priklonila se, vzela zlato darove in dejala z blestečimi očmi in glasno:

«Nosila bom te darove kot vi želite, temu na čast, ki ga ljubim in ki ga tudi vi častite po ljubezni, ki jo občutite do mene.»

Ema se je tudi priklonila še nižje in dvakrat, prosila je prisrčno, naj ne zamarijo, če ne more vzeti darov, Nato je potegnila iz nedrji malo cvetko in jo je poljubila.

Nato so odšli vsi, vsak s svojo bolestjo. Kasneje se je zgodilo, da je bila dežela v stiski. Vojna je pogazila mesta, kuga in lakota sta se naselili po hišah. Mraz je pokončal živali, solnce je požgalo žito na

polju. Vihar je razdejal ladje, gore so bljuvale ogenj in žveplo dan in noč.

Ko je nastopilo drugo, milejše leto, sta izgubila brata vse premoženje, kar jima je delalo veliko žalosti in skrbi. Čez nekaj časa pa sta vseno stopila pred sestri v njunih bornih oblačilih.

Ta, ki je ljubil Ano, je povesil ponosne oči in dejal:

«Nič drugega nimam kot potrnost v svojem srcu in ne bilo bi prav, če bi te peljal proč od tvoje sreče. Zato sem prišel, da ti porečem: z Bogom!»

Drugi, ki je ljubil Ema, se je pogladil z roko čez čelo in dejal:

«Hvala ti, moje srce; šel ti bom s poti, da bo kdo, ki je boljši od mene, dobil tebe in tvojo ljubezen.»

Nato sta se prišla za roko in odšla brez besede. Ema in Ana sta prožili roke za njima in ju klicali po dragih imenih, toda nista ju slišala več. Poslali sta odposlance po deželi, ni ju bilo mogoče več dobiti.

Sestri sta se zaprli v sobo in sta bili zelo potrti.

Dan je pretekel v vzdihih in solzah, po noči sta bdeli in vroče molili. Ana je strgala ves zlati okras raz sebe in je prosila Boga, naj ga vzame, ker ni več tistega, ki ga ljubi, in naj jo napravi ubogo, kot je on ubog. Ema pa je poljubila svojo cvetico in jo položila v ležišče ter prosila Boga, naj naredi srečnega njega, brez katerega ne more živeti.

V tistem času pa je hodil Bog po svetu in je slišal njuno molitev.

Poslal jima je po angelu spanec in stopil nato v njuno sobo. Gledal ju je z dolgim pogledom, nato je dvignil roko in ju blagoslovil.

Ko sta se v jutro vzbudili, sta pripovedovali druga drugi čudovite sanje.

Ko sta vstali, ni bilo Aninega okrasja več, na njegovem mestu je ležala mala modra cvetka, ki je dišala čudovito lepo. Toda na mestu, kjer je ležala preje Emina cvetka, je bilo več suhega zlata, kot ga premore kraljev dvor.

Sestri sta šli po svetu, poiskali sta svoja zaročenca, ju našli in živeli srečni še dolgo, dolgo.

♦♦♦♦

Paul Claudel:

Iz tragedije „Zlatoglav“.

Zlatoglav govori:

Ali ne veste reči ničesar? Jaz pa vam pravim: brez moči ste in vi ne veste zakaj?

Ker ste bojazljivci in žigosani s tajno šibkostjo.

Prva je vaša duševna zaostalost, radi katere ne morete reči niti da niti ne, ampak stojite z odprtimi usti kot zmenejeni.

Druga je od prokletstev nasičena ženstva; ona je tu, da ostane doma in se podredi močni in razumni roki; vi pa ste žensko povzdignili v svojo gospodarico.

In tretja šibkost je zavita v vašo besedo in vaš jezik.

Jaz pa vas bom drugega jezika učil, nenasitno in neoporečno bom dvignil meč do vaših glav,

meč, ki preseka in loči, prodere in nik

S. Rutar. Ona v Bijačah je danes prislo-
njena ob vogal neke hiše.

V Landarju je bila cerkev pogorela.
Občina je zbrala denar, da so jo popravili.
Neki italijanski »pitore« je zelo neokusno
kopiral neko sliko na strok. V cerkvi se je
ravno vršil krščanski nauk, ki ga je imel
domači svilasi kaplan, prijatelje zunanosti,
Slovence. Da so bili otroci precej glasni,
ni treba omenjati.

Iz Landarja do Landarske jame je pi-
tilih deset minut hoda. Ze ob poti, ki se iz-
preminja bolj in bolj v ozko stezo, začne
bolj in bolj padati svet pod teboj in se
stena obraščena z drevjem in grmovjem
vedno ostreje loči nad teboj. Nad stezo
opaziš zid, ki se vleče precej visok nadol-
go ob poti. Z njega kraljuje nad potjo in
nad strmino pod teboj. Vrhni kameni zi-
da strle v presledkih par metrov iz zidu in
so umetno prevrtani, da se lahko vtakne
vanje kol in se tako ustvari ograja, ki
brani, da kdo ne pade z zidu in skriva
bramitelje pred sovražnikom. Na tem zidu
so čakali pradedi beneških Slovencev na
sovražnika s kamenjem in drugim oro-
žjem. Na te zidove vodijo ozke, kamenite
stopnice.

Mimo teh zidov, ki jih obraščajo grmov-
je in pozabljene, prideš do 115 stopnic, ki
te peljejo do jame. Nisi je videl, dokler
nisi prišel skoro čisto do nje. Pred teboj
se dviga stena v sredi hriba, bela, ogrom-
na, mrka kakor človeško čelo. Sredi te
stene, na koncu visokih stopnic, sloni pri-
zidek kakor lastavice gnezdo.

Na stopnjicah sem iskal letnico. 1007,
ki jo Rutar omenja. Stopnjice so malo
popravljenе (kamenite), a nič premaknje-
ne. Letnico je težko več razbrati, pač pa
stoji na eni stopnici višje:

FECIFARIOMAT TLACOMATIZPER

Ne stavim glave, da se nisem zmotil v
kaki že težko čitljivi erki. Mislim pa, da
je te stopnjice delal L. 1007 neki Matija
Komatic, domačin, vsaj podobni priimki se
tam še dobijo.

Na vrhu stopnjic je vhod skozi vrata v
neakovo klučo. Vrata so bila vložljena in ni
bilo treba ključa. Iz te vže se vidi v hrib
dolgi obokan rov, skozi katerega teče voda
iz jame. To pot ni tekla radi suše. Po par
stopnjicah sva prišla zopet izpod strehe
na nekako obzidano teraso, s katere je lep
razgled v dolino proti Bijačam; s tega me-
sta je zagnala čedadska kraljica, ki so jo
oblegali Huni, zadnji koznek pšenice, češ
da ima živeža zadosti in so ti potem odšli.
Na ti »terasi« je iz žive skale vsakan
steb, ki podpira steno in okrog katerega je
prosta pot. Ob isti terasi je starodavna
peč, v kateri so pekli ljudje, ki so se skr-
vali v jami, kruh. Prijatelj mi je povedal,
da so globoko v hribu še sledovi ročnih
mlinov.

Nekoliko stopnjic dalje in prišla sva do
vhoda v votlino. Zvon, ki je visel nad
glavno votlino, ni več. Cerkev je nekaj
čudovitega, sega naravnost v hrib in je v
živu skalo vdolbena. Zada je oltar M. B.,
v cerkvi je prižnica s starimi, dokaj zani-
mitimi podobami cerkvenih učenjakov. Po-
leg prižnice je na skalo naslikan »Veroni-
kin prt«. Ta slika mora biti zelo stara. Ra-
zen dveh lesenih spovednic ni v cerkvi ni-
česar drugega, če ne omenimo dveh ka-
menitih posod za blagoslovljeno vodo ob
obeh vhodih, iz jame in od zunaj. Zname-
nje, da so hodili ljudje k službi božji od
zunaj in iz votline v hribu, kadar so se ob
času stiske morali skrivati.

Če se zaslušneš ob vhodu na desno, vi-
diš kapelico sv. Ivana, ki ima zidane ste-
ne, poleg je en korak široka, dva koraka
dolga klastrija, ob hudih dneh župnišče
za duhovnika. Oltar sv. Ivana je silno star,
»čudno baročnega« ga imenuje Rutar, in
res še nisem videl takega. Rutar omenja
ploščo z napisom, ki pokriva nekoliko ko-
sti, katere so bile bajé last pred l. 1720 umr-
lega učitelja Feliksa. Te kosti leže danes
v odprtini raztresene in pomešane s ko-
som papirja-ter čakajo vstajenja.

Na oltarju, nad vhodom v kapelico, po-
vsod sem videl posušene veje cvetoče lipe.
Spremljevalec mi je povedal, da se prebi-
valstvo še danes drži lepe stare navade, da
na »shod« sv. Ivana prinese lipovih vej in
cerkvice kar nasteljejo z njimi. Kako bi
mogli zatajiti, da so to Slovani?

S tem bi bil moj obisk v zanimivo lan-
darsko jamo končan. Zelezna vrata, ki vo-
dijo dalje v hrib, so bila zaklenjena. Tudi
bi ne bilo varno hoditi brez luči, ker so
mostovi čez prepade podrti in trhlji.

Vsekakor je landarska jama danes bolj
zanemarjena kot prej. Domačini ne more-
jo skrbeti zanjo, imajo tisoč drugih skrbi,
dasi jo spoštujejo, kolikokrat jih je obva-
rovala. Se ob času poraza pri Kobaridu,
ko so prišli Nemci, se je cela vas Landar
zatekla v njo. Ljudje pripovedujejo o nji
silno mnogo žalostnih in veselih pripove-
sti; dobro bi bilo, da bi jih kdo zapisal in
ohranil.

♦♦♦♦

Karl Klinar

Gloria virtutem tamquam umbra sequitur.
Ovid. (Slava sledi čednosti kakor senca.)

Zlatomašnik in senior (najstariši mašnik)
ljublanske škofije prečast. gospod Karl
Klinar je bil porojen v Trzinu na Gorenj-
skem dne 4. novembra 1836; v mašnika je
bil posvečen 1. avgusta 1863, torej je na-
stopil sedaj 86. leto in je v 59. letu maš-
ništva.

Edinost od 20. novembra 1921 je opisala
njegovo blagoslova polno delovanje v na-
rodnem in cerkvenem pogledu po Vipav-
skem. Kot upokojenec biva sedaj v Ribni-
ci na Dolenjskem s 400 K mesečne pokoj-
nine, po našem 40 lir na mesec, in odsko-
nino za maše, če jih more sploh opravljati.
To je grozna beda na stare dni za ubo-

gega glasbenika in skladatelja. Razen te-
ga ga muči gluhost in slepota.

Te okoliščine so vplivale blagohotno na
sočutje občinstva in nekateri dobrotniki so
se kmalu odzvali s pomočjo. Ubogi revež
ne mašuje več od 20. novembra, kar leži
belan. Senectus ipsa morbus, (stareost
je samanebši že bolezen) Lahko si sami mi-
slimo, da se nahaja ta narodni buditelj v
skrajni potrebi in bedi.

Prvi se je odzval dne 24. novembra g.
Tavčar iz Kozine v Istri, menda uradni-
k »Združenih pivovarn Dreher«. Poslal mu
je 20 lir. To je bila prava mana v puščavi.
Do solz hvaležnosti ga je iznenadila ta ne-
pričakovana pomoč. — Drugi dobrotnik je
bil dopisnik v Edinosti od 1. decembra
1921, kateri mu je poslal 100 lir. Tretji do-
brotniki so bili njegovi sobratje pri deka-
nijski konferenci v Ceničah pri Gorici, ki
so zložili zanj precejšnji znesek. Gotovo so
še drugi dobrotniki.

Slovenski rodoljubi usmiljenega srca,
prosimo lepo, pošljite kako pomoč blage-
mu narodnemu dobrotniku na stare dni,
saj se je vendar trudil za nas!

Dne 4. novembra, za njegov god, so mu
prišli voščiti prijatelji in ker ga tare straš-
no pomanjkanje pri tej grozni druginji, jim
ni mogel drugače hvaležnostno postreči,
»nego, da jim je zapel nekaj svojih skladb,
spremljajoč jih na harmoniju«. Enemu pri-
jatelju je rekel: »Pred kakimi 20 leti sem
zložil k lepi pesmici »Zapuščena cerkvice«
napev in k svojem godu sem pripisal še
harmonizacijo. Evo vam pesem:

Zapuščena cerkvice.

I.

Zakaj si zapuščena na gori cerkvice?
Da prag ti mah prerašča, več zvon glasu
[ne da?]

Saj solnce vselej prvo na Tebi prisveti
In še ko mrak je v dolu, pri Trbi si mudi.

II.

Saj sladke pesmi ptički krog Tebe pojejo,
Med tem pa mične cvetke ti venčike pletó,
Saj v Tebi, veža božja, prebiva sveti mir
In s Tebe se razliva tolažbe hladne vir.

III.

Zakaj si zapuščena tedaj mi cerkvice?
Kaj srce več človeško bolesti ne pozna?

»Oh, tu sem prevrsko za nizkosrčni svet:
Zato prag mah prerašča, moj zvon je ne-
[hal pet].

Ko ni imel siromak nič drugega, jim je
to pesmico zapel, ki jim je bila zelo všeč,
ker se prilaga sedanjemu času, ko gineva
zmiraj bolj pobožnost srca.

Sv. Peter je rekel siromaku: »Srebra in
zlata nimam, kar imam, to ti dam«. Klinar
jim je pa postregel se svojimi skladbami,
spominjajoč se svojega starega prijatelja in
narodnega sobojevalca ranjke. Simona Gre-
goriča, ki poje:

»Samotno v kletki bom prepeval,
Dokler ne poči to srce;
Vam dušo mrzlo bom ogreval
In sebi bom hladil gorje.

Skušalo se bo, da se ta pesem 86letnega
skladatelja, pri nas razširi in udomači; u-
pajmo vsaj, da to ni še njegova labodova
pesem!

♦♦♦♦

Francoski spisal: Lucie Delarue-Mardrus
Poslovenila: Rosanda.

Lepo darilo

Vsa trudna in izdelana seje vračala ona-
ga božičnega dne domov. Prepela je bila
vse cerkvene slovesnosti od zgodaj zjutraj
pri prvih mašah do zadnjega blagoslova.
Skoro ni imela časa niti za malo kosila,
hitro je šla v bližnjo kavarno pa spila ča-
šico kave, da se je ogrela, okrepčala. In se-
daj se je po končanih cerkvenih slavnostih
vračala proti domu, trudnih nog, trudnega
duha.

Vendar, kako je lepo peti v cerkvi na
koru, in posebno na tak slovesen praznik,
kakor je Božič, — z njenim srebrnozvon-
kim glasom, — s sopranom — čistim in mi-
lim, kakor ga ima ona; kako se ji je zdelo,
kot da je on angelj, ki oznanjuje mir vsem
onim zbranim vernikom v široki ladji cer-
kve, — peti za vernike in peti Bogu v
čast, — kaka vzvišena naloga!

Ali — le trenutoma, drugače pa je sko-
ro komaj slišala zvok orgelj — za seboj...
Revica, kako zgodaj je morala vstati, koliko
avtobusov je bilo prenapolnjenih in slednjič
je bilo njeno mlado materinsko srce vse v
skrbi glede edinega svojega, katerega je za
ta dan zaupala vratarici. In te vsakdanje
žalostne, revne malenkosti so se združile
še z drugo, večjo skrbjo, še bolj prozaično
in še bolj bolečo: »Kaj mi gospod župnik
vendar podari danes zvečer?« — Ojme,
nekaj v prvih dekletskih letih je gojila svoj
lepi čistomil glas obdana z bogastvom, v
razkošju, kot hči bogate družine, muzika-
lične in dobre — — — a takrat gotovo ni
mislila, da bo ta njen glas nekaj le samo
mal pripomoček, da si prisluži kos kruha,
kakor si ga drugi služijo s strojepisjem ali z
drugim enakim delom.

Poroka iz čiste ljubezni blagoslovljena z
malim angelčkom, te lepe sanje sreče —
ali res niso mogle donesti drugača kot rev-
ščino in skrb?

Vojska je in njej, kakor toliko drugim vni-
čila vse. Najprvo ji je izrgala moža in ga za-
kopala na bojnih poljanah, Potem ji je uni-
čila roditelje in sorodnike, ki so večinoma
pomrli žalosti in pomanjkanja. Vdova, siro-
ta in uboga reva je morala iz svojega narav-
nega daru in priučenega petja narediti
sredstvo svojega vzdrževanja. Začela je
poučevati petje, nekolikokrat se ji je bila
ponudila prilžnost peti v kakem kon-
certu — — — in tako ji ni bilo treba ravno
umreti od glada in dobro ali slabo, je ven-
dar lahko vzgojevala svojega malega Ar-
manda: njeno edino tolažbo, edini smoter
njenež življenja.

»Kaj mi vendar podari nocoj gospod
župnik?« —

Ali ko se je končal zadnji blagoslov, ji ni
ob slovesu župnik ničesar poudil. Pohvalil

jo je jako laskavo in izrazil upanje, da bo
ob prihodnjih praznikih zopet pela na koru
v proslavo božji in naslodo vernikov, šivil
je njen lepi glas in tudi ni pozabil pridejati
par lepih besedi o božji previdnosti in o do-
broti božji. — Potem jo je še vlijudno po-
zdravil in — odšel je, prav nič sluteč, v
kakoli prepadenosti jo je pustil.

»Oh« je žalostno premišljevala, ko je
sklonjeno šla domov cerkveno vazo, — »oh,
termin za slavo vanje! — In račun pri me-
sarju! In ga čevljički, ki sem jih hotela ku-
piti za mojega Armanda! Kako sem raču-
nala, da hočem z denarji od cerkvenega pe-
tja poravnati te tri reči.

Vzdrževala se je solz in hitrih korakov
je odhitela, da pričaka avtobus, ki jo po-
pelje domov, a ki toliko časa izostaja.
Njeno stanovanje ni bilo v bližini, stano-
vala je bolj iz mesta in bila je prenzazena,
lačna in trudna ter vznemirjena, tako da
ni mogla hoditi. Zato je čakala z drugimi,
kedaj vendar pride njen voz, voz, ki pelje
v bližino hiše, kjer staneje.

»Ničesar — prav ničesar! — Ali je to
mogoče? — Po takem dnevu napora! In
vendar, saj mu je znano, da sem revna in
da imam otroka.

Vstopila je v avtobus, plačala prostor v
drugem razredu in pri tem je začela raču-
nati, da jo že sama vožnja stane precej-
šen znesek, ne da bi računala zraven še
trošek revnega zajutрка in pa napitnine,
ki jo bo morala dati vratarici, da ji je
pazila na sinčka.

In ko je prišla v svoje stanovanje, te-
daj so se ji ulile solze po licu in zastokala
je bitko v svoji žalosti in skrb. Tudi njen
sinček je jokal. Dolgočasil se je bil za Bo-
žič, žalosten je bil božični dan tudi za
njo. Pri vratarici je trpel, bil je nežen
dečko, ki je imel še nežnejšo, rahlo dušo.
Nikdar se ni igral, veselilo pa ga je zelo
čtivo in sanjariti je tudi že. In mala pri-
prosta ljudska čela, kamor ga je mama
posiljala, ni zadostovala njegovemu zami-
ljenemu temperamentu.

Ko mu je mama povedala svojo žalost,
je hitro ebrisal solze svojih oči in plemen-
itost njegovega otroškega srca in malega
kavalirja mu je že narekovala, naj tolaži
svojo žalostno mamo.

»Poslušaj vendar mamica« — je premiš-
ljeno začel — »kdo vendar pravi, da ti
mogoče ne pošlje jutri gospod župnik to
kar ti pristaja? — Saj vendar veš, da je
ne more pustiti neodškodovano za vse,
kar si danes storila!

In glej, — začela se je smehljati. »Pa saj
res, dragec, kako sem vendar neumna.
Poljubi me, ti, dragi dečko moj! Jutri bova
že bolj srečna!

In zaspala je v noč mirno, polna upanja
na prihodnji dan, uboga, od življenjskih vi-
harjev zlomljena revica.

Drugo jutro je s tresočo roko prišla
za vrata vratarice lože, vprašujoč, če je li
kaj pošte. Ničesar ni bilo. Ničesar — — —

Ali vendar je zaupljivo šla nakupiti za
dnevne potrebe in še nasmihala se je.
»Kdo ve, če mi gospod župnik ne pripravi
kakega lepega presenečanja?« je zasa-
njala, ko je kuhala bomo kosilce.

V tem pa se stresne. Zavznilo je pri
vhodu. Kdo je pač? In ko je pri odprtih
vratih zagledala postreščka, ki je nosil
ogromen zavoj in ki je — da si zasluži
večjo napitnino za trud v šesto nadstropje
— še bolj glasno sopihal, je vzkliknila
presenečeno in prevleto:

»Zame je to, prav res za mene?« —
Pomolil ji je še pisemce, na listku so bile
ponovne besede zahvale od župnika.

Vzdihihla je mlada žena, dala še pe-
deset centimov napitnine postreščku, ki je
jezen odšel. In potem je začela odvijati,
radovedno, vznemirjeno oni veliki zavoj.

»Oh — stanovanje, oh, mesar, oh čevlji-
čki za mojega Armanda!«
V istem hipu pa se pojavi še sinček, ki
je prišel ravnokar iz šole.

»Kaj vendar imaš, mamica?«

»To pa še ne vem, dragec, na vsak na-
čim kako lepo presenečenje! Sedaj bova
takoji videla!

Vrvice so odjenjale, papir je bil odzvet
in pokazala se je velika ladja na jadra,
prava ladija za kakega sinčka novo ob-
gačlega očeta, od tistih, ki se v Tuileries
igrajo z guvernanto, vzbujajoč zavist so-
dobnikov.

»Ah« — — — sta mati in sinček vzdih-
nila.

Stanovala sta v šestem nadstropju in
jako daleč od Tuileries, mamica ni imela
časa voditi tjakaj svojega sinčka in njemu
se pa sploh ni ljubilo igrati se.

Spogledala sta se kot uničena. In kar-
kor so jima solze zopet zasilele v oči pred
veliko in zanje smešno igracjo, je mali
Armand, ne da bi se zavedal smešne iro-
nije svojih besed, zaključil vso zadevo
z žalostno frazo:

»Kar se tiče ladije — mamica — je to
res pravcata ladija, kaj se ti zdi?!! — — —

♦♦♦♦

Književni pregled

Dr. Alojzij Res:

»NAŠA ZALOŽBA«

Tretje leto je poteklo, kar živi naš na-
rod ob Adriji odrezan od živega vrelca
kulture. V Gorici smo zidali polagoma, a
z železno vstrajnostjo ponosno kulturno
stavbo: Goriska tiskarna je izdajala v raz-
nih »knjižnicah« dela naših pisateljev in
pesnikov in prevode iz svetovne literatu-
re, v Gorici se je nahajalo uredništvo dveh
izvrstnih znanstvenih mesečnikov, »Naših
Zapiskov« in »Vedek«. Narodna tiskarna je
obogatila tupaťam s kakim delom naše
slovstvo. Solčno mesto ob Soči je posta-
lalo drugo kulturno središče vsega sloven-
stva, dokler ni prišlo naaden strahovito
mučeništvo vojne in uničilo to bujno pro-
cvitajoče drevo našega duha.

Toda ne do zadnjih korenin! Iz ruševin
so poglale nove mladike, iz srca naše zem-
lje, teptane, razruvane, do mozga ranjene;
je vzkliklo novo življenje, ki se ni dalo za-
treti ne s silo, ne s krvjo vojnih let. Bilo
je kot razpadanje, kot najmočnejši izraz
naše moči in našega bistva.

Par mesecev po prevratu je v rajtežjih
razmerah pričelo K. T. D. v Gorici izda-
jati za naše ljudstvo družinski list »Mla-
dika« in »Narodna tiskarna« je že priprav-
ljala »Koledar« v nadomestilo težko po-
grehanih knjig Mohorjeve družbe. Pričelo
se je književno delovanje, ki je doseglo
doslej svoj višek v letošnji »Mladiki«.
»Novemu rodu« in knjigah Goriske Ma-
tice.

Naša nezlomljiva volja do življenja, naša
silna ljubezen do duševnega napredka
kljub vsem zaprekam, široko razviti kul-
turni čut našega naroda — vse to ni mo-
glo dati boljšega in zgovornejšega spriče-
vala lastne moči sebi in drugim, kot s tem-
liše izdajati, ki so se v tisočih izvodih
razgubile po naših porušeni, požganih in
obubožanih vaseh in vrtnih našemu ljud-
stvu vero vase in v lepše dni, zato, ker na-
rod, ki stremi vedno višje, ki se z vsom
vnemo oklepa umetnosti in znanstva, ne
more nikoli umreti!

Kljub vsemu temu (ali pa ravno zato?)
so kulturni delavci na vseh poljih dušnega
ustvarjanja čutili, da jim manjka enotnega
zavetišča, da nimajo založbe, ki bi jim
omogočila brez trgovalskih spekulacij izda-
janje del, ki leže sedaj po miznicah in ča-
kajo, da povedo najtišje, najgloblje in naj-
dražje onemu ljudstvu, ki jih je rodilo in
za katerega so bile v bridkosti ustvarjene.

V živo potrebo takega ognjišča je zasa-
drala svoje temelje »Naša založba« v Tr-
stu in zasnovala širok književni program,
da združi okoli sebe vse književnike,
skladatelje in znanstvenike Primorja, ka-
terim v prvi vrsti naj omogoči izdajo njih
najboljših del in jih v umetniški opremi
razširi med naš narod tu in onstran meje
in postane tako najvažnejše slovensko kul-
turno podjetje ob Adriji.

»Naša založba« se zaveda v polni meri,
kako važno in kako težko nalogo ima vr-
šiti. V dobi splošne gospodarske krize, ki
davi tudi književni trg vseh narodov, v
dobi, ko morejo izhajati le dela, ki žalijo
naša najgloblja čustva lepote in dostojno-
sti — v tej in taki dobi izdajati resna
umetniška dela, najboljša plodove sloven-
ske ustvarjajoče sile — ni lahko. Toda
»Naša založba« ima to trdno vero: da bo
naš narod z veseljem sprejel to vest, da se
bo strnil okoli književnega podjetja, ki
je zastavilo vse sile, da bo nudilo naro-
dovi čuti najboljše in najlepše hrane!

S to nesebično ljubeznijo do našega na-
roda, s temi načrti in cilji, izda »Naša za-
ložba« v teh dneh dve deli:

1. Ivan Pregelj: »Joannes Plebanus«.
2. Francé Bevk: »Faraon«.

O Pregeljevem romanu trde naši naj-
resnejši kritiki in literarni zgodovinarji, da
je za »Podobami iz sanj« najkrajše delo
slovenske proze zadnjega desetletja, in
Bevkova zbirka novel, ki nosi pečat iz trp-
ljenja porojene lepote, spada po mojem
mnenju med najlepše liste naše noveje
novelistike.

To dvoje knjig razpošlje v kratkem
»Naša založba« v slovenski svet in s temi
dvema deli prične svoje delovanje: naj bi
bilo blagoslovljeno z najlepšimi uspehi v
procvit našega naroda, naj postane njega
uteha, radost in moč!

»MLADIKA«

Mladika se je približala koncu drugega
letnika, začena tretji. V teku tega leta si
je »Mladika« pridobila obilo novih prijate-
ljev, in lahko rečemo, da ni več obljubljala
kot je dala, prej več dala kot obljubljala.
Naj bo še v bodoče tako!

Kakšna pa bo »Mladika« v bodoče? Mi-
slim, da mi g. urednik ne bo zameril, če
izdam par tajnosti, ki mi jih je povedal, in
ki jih gotovo ne bo dolgo več držal kot taj-
nosti.

Vprašal sem ga: »Ali se bo list s prihod-
njim letom res preustrojil?«

»Res. Čuden urednik bi bil, če bi ga iz-
kušnja vsakega leta posebej nič ne naučila
in bi ne vedel na listu nič izpremeniti in
izboljšati.«

»Torej v bistvu ostane list to, kar je
bil?«

»V bistvu da! Saj ne more biti drugačen,
ko je zaoral to pot. Če je pa prepičan, da
zanj ni potreben, naj ga enostavno opusti.
List ostane družinski, ne v tistem pomenu
besede, kot so družinski nekateri listi, ki
menijo, da je za mladino in ljudstvo dobro
najboljše, a je najboljše komaj dovolj do-
bro. Tak list mora kazati pot, brusiti umet-
niški okus; da mora plemeniti duha, je že
naloga umetnosti sploh, četudi naravnost
ne moralizuje. Nisem nasproten idejam,
celo tam vidim pogostokrat globoko mo-
ralno jedro, kjer vidijo že drugi morda
greh. Le tistega podčrtavanja, ki sliči pri-
digam, ne maram, ker je starokopitno in
tudi neestetično. Če bi manj zabavljali in
bolj poučevali ljudstvo, kako je treba iz-
ljudčiti jedro, bi hitreje napredovali. Ven-
dar pa nikakor ne mislim, da bi ustvaril
kak umetniški list iz »Mladike«, dasi ču-
tni potrebo, da našo inteligenco, ki ne
more biti naročena na vse liste in knjige,
seznanjam po možnosti s slovensko knji-
ževnostjo in kulturo.«

»Oprostite. Pogosto se čuje očitke, da je
list preveč leposloven.«

»Ta pogrešek me boli že dolgo. Le ško-
da, da tisti, ki očitačo, ne pišejo. Letos bom
opomogel temu sam. Na vsak način bo za-
vezemalo leposlovnje še vedno častno mesto,
a poseben poučni del bo v kratkih član-
kih, ki bodo po možnosti ilustrirani, sezna-
ljaj čitatelje s tujimi narodi in deželami,
prirodo in drugimi vrednimi aktualnostmi.
Šli bomo še za korak dalje. Tudi splošni
nik je uredil dr. Joža Glonar.

kulturi bomo posvetili pozornost. To le-
spada v tak list, posebno pri nas, ko
vse povsod zija književne potrebe
sproti, in jim skoraj ni mogoče ugoditi.
Zato je tudi nezadovoljnost z listom u-
ljiva. Vsak hoče imeti samo tisto gradivo,
ki je njemu po srcu. To je pa nemogoče.
Ker smo že ravno pri nezadovoljnosti,
mnogi so oporekali radi lirčnih pesmi,
ki ljudstvo ne mara. Ljudstvo je res le-
otrok — dejanja hoče. Epične pesmi bi
bile po volji. Kje imamo epiko? Vendar
Mladika to leto imela tudi epične pesmi.

»Ali imate mnogo gradiva za prihod-
leto, če mi dovelite to vprašanje?«

»Obljubljenega mnogo, doposlanega
več? V tem oziru me ne skrbi. Eno pove-
mi je dal Lojze Remec, »Andrej Kosul«.

»O Preglju sem tako nekaj slišal. Se
imenuje. Drugo mi je obljubil; on je
še vedno mož beseda.«

»Da, da že vem, kaj mislite. To ni
hudega. Snov, ki jo zdaj obdeluje, niti za-
leč ni kočljiva. Kar se one stvari tiče, je
nič ni novega na svetu. Tako je bilo in
ne bilo prav, če bi bilo drugače. Le trga-
no ne smemo gledati cele stvari. Tudi do-
god je tako. Pregelj je in ostane danes ed-
najboljših slovenskih pripovednikov in e-
ločno usmerjen v isto smer, ki ga napu-
Pa pustimo to...«

»Če dovolite, še eno vprašanje. Ali b-
oprema lista nova?«

»Oblika ostane, oprema bo povsem no-
va. Videl je še nisem, a slikar mi je pi-
sal, da je z njo zadovoljen. — Tako. Več ne
more izdati. Glavno je, da dobimo obile
vih naročnikov in prijateljev. In da vsaki
gleda s prijaznimi očmi na naše delo, da
mu pod srepim pogledom ne izobličijo
strašilo. Glavno pa je, da nas spozna, na-
hotenje in naše delo. Ušesa zlokobno pre-
tvirajo glasove in niso zanesljiva. —
Bogom!«

Druck: Stankovic Gedr.

kojar več živeti in se bom mogla pripravljati na zopetno snidenje v boljšem svetu. Ali mi obljubljaš, Filip?

— Vse ti obljubljam, vse, če bo le hotelo nebo — ah, Amina — in Filipov glas je drhtal —

— Amina, ne morem več — usmiljeni Bog ne morem več — ta ura je pregreška — Amina, zбогом, zбогом!

Amina se je nagledala v Filipa in pozabila na vse. Postala je nepremična kot kip — njene poteze so bile bolečeno raztrgane, narava vse ni mogla več uprati valovih čustev — padla je v naročje in ostala kot mrtva. Ko jo je Filip poslednjič poljubil na blede ustnice, je uprla, da ladi v samostrel.

— Zdej na čuti ničesar, » je ravel in po polotili na njo, — kajle je, da je pač tako — ah, le prebudi se bo spet živela!

In vsočas tako je govoril Marianne Poston, da bi ga pogledala, pogledala, in ga spet pogledala svojo ženo in čelo, zakrivalo in čelo, in til in čelo, ko se je Amine ustavila.

Vet naj bodo overjeni, da se nam indonezijska tiskila težje izloči.

Vet naj bodo overjeni, da se nam indonezijska tiskila težje izloči.

Vet naj bodo overjeni, da se nam indonezijska tiskila težje izloči.

Proseško-Kontovelska posojilnica in hranilnica
sedaj
Kmetiško-ribarska posoj. in hranil. za tržaško okolico
registrovana zadruga z neom. zavezo v Barkovljah
sprejema hranilne tudi od nečlanov.
Vloge nad L. 5000 vezane vloge na odpoved
se obrestujejo

po 6%
ter so krite z nad 10-milijonskim jamstvom.
Posojajo se kranilne pušice na dom.
V istem uradu posluje tudi:

Produkcijiski Inšpektorat „FONDIARIA“ in „VZAJEMNE ZAVAROVALNICE“ za Jul. Krajino
kateri sprejema vsakovrstna zavarovanja:
proti požaru, nezgodam, tatvini, za otroško doto, proti nezgodam in poginu goveje živine itd.

Urađuje se od 8-12 in od 15-19.
Tozadevna pojasnila daje:

Drag. Starec

1009 Produkt. inšpektor, Barkovlje-Riviera.

RAZGLAS.

„Kmetijsko društvo“ v Vipavi bo priredilo v celotek, dne 29. decembra t. l. (ne 31. t. m.) v svojih prostorih

razstavo vinskih vzorcev.

Na razstavi bodo razstavili člani „Kmetijskega društva“ vzorce svojih vinskih pridelkov, tako da bodo zastopana vina vseh občin vipavskega okraja. Na razstavo se opozarjajo in vabijo vsi gostilničarji in vinski trgovci, kjer si bodo lahko nakupili najboljša vina po zmernih cenah. — Razstava se odpre ob 10. uri dopoldne.

Načelnništvo.

Velika zaloga in tovarna pohištva

A. JUG — Trst

Tovarna ulica sv. Martiri št. 21

Zaloga ul. sv. Lucija 5 in ul. dei Fabbrici 10

Velika zaloga spalnih in jedilnih sob, kuhinjskega pohištva kakor tudi drugih predmetov.

Delo solidno. Cene zmerne.

„ITALIA PREVIDENTE“

Vzajemno zavarovalna anonimna družba proti požaru. — Glavno zastopstvo v Rimu.

GLAVNO ZASTOPSTVO

Trst, ul. S. Nicolò št. 11, I. n.

Telefon št. 24-86 bis 759

Agenti in zastopniki po vseh glavnih krajih.

ČEVJARNICA

MICOLICH

Trst, via Udine 32 (vogni L' Ajostio)

Izbera moškega, ženskega in otroškega obuvala. — Lastna delavnica. — Sprejema naročila po meri. — Cene zmerne.

Cepljene trte

raznih domačih in tujih vrst ter podlag, strogo sortirane in zamrznjene, se dobijo pri

Forčiču, Preserje p. Komen, 879

LFE, sadna drevesa itd. po znižanih konkurenčnih cenah. — Zahtevajte cenik.

KOŽE USNJE

ter vsi v čevljarstvo obrt spadajoči predmeti

ulica Udine št. 49

(prej Belvedere)

Priporoča se

(27) **F. CINK**

Urarna in zlatarna

Lorenzo Macor

Trst, Via Udine 26.

Velika izbira budlik, regulatorjev, kuhinjskih ur in drugih urarskih potrebščin. Kupujem in zamenjujem zlato, srebro in dragulje. Lastna delavnica. 58) Dela se izvršujejo tekom dneva.

Srebrne krone in zlato pla-

čujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

(prej Barriera)

Trgovina na prodaj.

Dobro vpeljana trgovina mešanega blaga z mesečnim prometom 200.000 jugl. kron, lepimi velikimi, najbolje ohranjenimi nadstropnimi poslopi velikimi modernimi lokali, na zelo prometnem kraju ob glavni cesti na deželi v mariborskem kraju, se takoj prodaja za 100.000 lir ali se sprejme družabnik s 50.000 lirami. Trgovska izobrazba ni neobhodno potrebna. Ponudbe pod „Velik promet“ na Karla Scheidbach, posredovalca posestev v Mariboru, Gosposka ulica. 1001

KUNINE

zlatičine, lisičje, dihurjeve, vidrine, jaz-bečeve ter zajčeve

KOŽE

plačuje po najvišjih cenah.

D. WINDSPACH, Trst, Via Cesare Battisti (Stadion) št. 10, II. nadstr.

Produktivna zadruga solkanskih mizarjev

r. z. z. o. z.

v Solkanu pri Gorici

se priporoča stavbnim podjetnikom in pri-vatkom, stavbnim zadrugam in zadrugam vojnih oškodovancev za stavbna dela in pohištvo. (993)

Cene zmerne.

Delo solidno.

„MIR“

Glavna vzajemna zavarovalna družba proti požaru in drugim nezgodam s sedežem v Milanu.

Zastopnik družbe

„L' Urbaine“ et „La Seine“ v PARIZU.

— Društveni kapital 10.000.000. —

Zastopstva v

Avstriji, Ogrskem, Jugoslaviji, Transilvaniji.

Glavno zastopstvo za Istro

Trst, Via San Nicolò št. 11.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poročtvom,

urađuje v svoji lastni hiši

ulica Torrebiana št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, za-stave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za širanke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Št. telef. 25-67.

Posestvo na prodaj!

Proda se posestvo z njivami in sadnim drevjem (približno 20 oralov) z vsem gospodarskim orodjem in mlinom, vse v dobrem stanju. — Več se izve pri Jožetu Lovrenčiču v Harijah št. 10, pošta II. Bistrica. 1000

Tovrdka Race & Co

Trst, Riva Grumula št. 2.

Velika zaloga istrskega belega in črnega vina, kakor tudi vermouta, marsale in tropinovke.

Vina za tranzit nasproti trgovini, Hangar molo Venezia. 60

Telefon 24-95. Brzjav: Raceco

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved.

po 5 1/2% ako znašajo 20-30.000 Lit.

po 6% ako znašajo 30-40.000 „

po 6 1/2% ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega

premoženja nad 2300 zadržnikov,

vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na poročstvo, zastavo

vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Zastopstvo za Julijsko Krajino
Ermano Mergenstein — Trst
Via Ugo Polonio 3

GORIŠKA PRATIKA

za leto 1922

je izšla z zelo zanimivo vsebino. Vsaka slovenska družina jo mora imeti.

Cena L. 1.60

Dobi se v Gorici v knjigarni

„Katoliškega tiskovnega društva“

Via Carducci št. 2. 904

- ZAHTEVAJTE JO POVSOD -

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu.
Centrala v Ljubljani.

Podružnice:

Celje, Borovlje, Gorica, Saraj., Split, Trst, Maribor, Pinaj.

Rehniška glavnica N 50.000.000. Reserva N 45.000.000

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče

posle. — Sprejema vloge v lirah na

hranilne knjižice proti 3 1/2% obrestovanju

na žiro-račune proti 3% obrestovanju

Za na odpoved vezane vloge plača obre-

sti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge

in daje v najem varnostne celice.

Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13

Kdor želi imeti krasno sliko po nizki

ceni, naj se obrne samo na

Fotografski zavod DAGUERRE

Corse Vittorio Emanuele št. 39

Razglednice od 10 lir naprej

Urarna in zlatarna

FRANCESCO BUDA

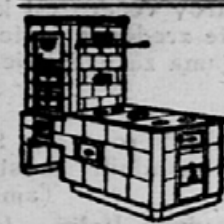
Trst, Via Scalinata št. 1

sprejema vsakovrstna popravila. — Cene vedno

najnižje. 41

Kupuje srebrna krone.

Pozor na naslov! Pozor na naslov!

Purič Andrej

Trst — Via Media št. 6 — Trst

ima na prodaj večjo množino izgotov-

ljenih štedilnikov ter prevzema in iz-

ršuje točno vsakovrstna nova naročila

Pri Sv. Jakobu — Via Giuseppe Caprin 5

dobite v

ČEVJARNICI FORCESSIN

najtrpežnejše

OBUVALO ZA MOŠKE, ŽENSKO IN DEČKE.

Specijaliteta otroškega obuvala.

Cene posebno zmerne.

Postrežba točna.

Pozor na domačo tvrdko!

FRANC SAUNIG, Gorica, Gosposka ulica sedaj Via Carducci št. 25,

naznanja slavnemu občinstvu, da ima veliko izbero **živahnih**

strojev več vrst za krojače, šivilje in čevljarje

iz najboljših nemških tovarov, katere jamči 10 let.

Dalje velika izbira dvokoles. Izjemno prodaja tudi na obroke. — Ceniki na zahtevo

poštine prosti. Lastna mehanična delavnica. 45

Podružnica v Kobaridu št. 21. Podružnica v Kobaridu št. 21.

Pod ugodnimi pogoji in po zmernih cenah nudijo letos

VINSKE KLETI

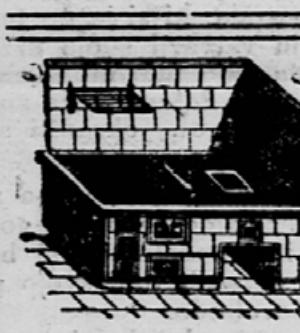
BRATA ABUJA

Gorica — Via S. Antonio 4 — Gorica

Kojsko, Števerjan (Brda)

979

velike množine: vipavskih, furlanskih, istrskih vin in briške rebule.

A. D. MASI & G. SFERZA

Mavricija Wackvitza nasledniki

Trst, ulica Torre bianca 32. Telefon 29-83.

Velika izbira majoličnih in železnih peč,

železnih prenesljivih štedilnikov znamka

„Triumph“, popolnega železja za ognjišča,

pečic za ognjišča, vratice iz litega železa, plošč

iz litega tirolskega železa, razneje, cevi in

aparatur „Johan“ za dimnike. (13)

Zaloga majoličnih plošč za prevlačenje.

Neprekosljiva

je pristnost in kakovost

„ZELENEGA MILA“

ZNAMKA

FENDERL

izdelanega iz oljčnega olja brez vsake druge primesi.

Belina in mehko perila, ki je prano s ZELENIM MILOM FENDERL, je izredna.

Prepričajte se!

A. Fenderl & C., Trst, Tovarna mila
Telefon št. 430 — Via del Ghirlandaio št. 1

JADRANSKA BANKA

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji v tu- in inozemstvu